

جمهوری اسلامی ایران
ریاست جمهوری
ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز

آموزش مقدماتی پیشگیری و مبارزه با

قاچاق کالاهای سلامت محور

(به انضمام آخرین مصوبات)

ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز

مهرماه ۱۳۹۸

فهرست

الف	مقدمه و بیان مسئله:	۲
ب	اهداف:	۲
پ	تعاریف و اصطلاحات:	۲
ت	وضعیت بازار کالاهای سلامت محور:	۳
ت-۱	دارو و مکمل:	۳
ت-۲	تجهیزات و ملزومات پزشکی:	۴
ت-۳	فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی:	۴
ت-۴	فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی:	۴
ث	آسیب‌ها و مخاطرات قاچاق کالاهای سلامت محور:	۴
ج	علل و ریشه‌های قاچاق، چشم‌انداز و برنامه‌های اصلی پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور:	۷
ج-۱	عوامل اصلی شکل‌گیری قاچاق کالاهای سلامت محور:	۷
ج-۲	چشم‌انداز: کاهش سالانه ۱۰ درصد از قاچاق کالاهای سلامت محور	۹
ج-۳	سیاست‌ها و رویکردهای مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور:	۹
ج-۴	محورهای اقدام:	۱۰
چ	اسناد بالادستی، قوانین و مقررات پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور و آخرین مصوبات آن:	۱۱
چ-۱	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز:	۱۲
چ-۱-۱	فصل اول (تعاریف، مصادیق و تشکیلات):	۱۲
چ-۱-۲	فصل دوم (پیشگیری):	۱۲
چ-۱-۳	فصل سوم (کالاهای مجاز، مجاز مشروط، یارانه‌ای و ارزی):	۱۲
چ-۱-۴	فصل چهارم (کالاهای ممنوعه):	۱۳
چ-۱-۵	فصل پنجم (قاچاق سازمان‌یافته و حرفه‌ای):	۱۳
چ-۱-۶	فصل ششم (جرائم مرتبط):	۱۴
چ-۱-۷	فصل هفتم (مقررات مربوط به دستگاه‌های کاشف و کشف کالا):	۱۴
چ-۱-۸	فصل هشتم (مراجع صالح رسیدگی به جرم قاچاق):	۱۴
چ-۱-۹	فصل نهم (اموال ناشی از قاچاق):	۱۴
چ-۱-۱۰	فصل دهم (مقررات عمومی):	۱۵
چ-۲	ضوابط اختصاصی اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی موضوع ماده ۲ دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز:	۱۵
چ-۲-۱	فصل اول - تعاریف:	۱۶
چ-۲-۲	فصل دوم - ضوابط نگهداری و انبارش کالاهای مشمول:	۱۶
چ-۲-۳	فصل سوم - ضوابط حمل کالاهای مشمول:	۱۶
چ-۲-۴	فصل چهارم - ضوابط خرید و فروش کالاهای مشمول:	۱۶
چ-۲-۵	فصل پنجم - مقررات عمومی:	۱۷
چ-۲-۶	الزامات و تکالیف دستگاه‌ها نسبت به ضوابط ابلاغی:	۱۷
چ-۳	بازرسی و آخرین ویرایش صورتجلسه کشف و دستورالعمل بازرسی از خودروها:	۱۸
ح	تفاوت‌های کالاهای اصل، تقلبی و قاچاق روش‌های تشخیص کالاهای اصل:	۱۸
ح-۱-۱	فهرست رسمی دارویی کشور:	۱۸
ح-۱-۲	پروانه بهداشتی:	۱۹
ح-۱-۳	طرح رهگیری، ردیابی و کنترل اصالت کالاهای سلامت محور و سامانه موسوم به TTAC:	۱۹
ح-۱-۴	نشان‌های تجاری (برندهای) قاچاق قطعی:	۲۱
خ	جمع‌بندی و پیشنهادهای آینده پیشگیری و مبارزه با قاچاق سلامت محور:	۲۱
د-	پیوست‌ها:	۲۲

الف) مقدمه و بیان مسئله:

به منظور فراهم نمودن بستر مناسب تأمین استقلال اقتصادی و ریشه کن نمودن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای جامعه در جریان رشد، «تأمین نیازهای اساسی مانند بهداشت، خوراک، پوشاک و آموزش و پرورش» و همچنین «ایجاد فضای کسب و کار و رقابت سالم به نحوی که آحاد جامعه توانایی کسب رزق و روزی حلال و تأمین معیشت مناسب خود را بدست آورند»، جزو حقوق اولیه افراد جامعه است.

در این بین، تأمین و توزیع مناسب کالاهای سلامت محور، اعم از دارو، مکمل، تجهیزات و ملزومات پزشکی، عطریات، فرآورده‌های آرایشی، بهداشتی، خوراکی و آشامیدنی، علاوه بر تأثیرگذاری مستقیم در حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت عمومی، با توجه به تنوع و تعدد اقلام، میزان تقاضا و مصرف و سهم قابل توجه واردات و تولید، جایگاه ویژه‌ای در منظومه سلامت، تجارت و اقتصاد جامعه دارد. لذا شناسایی کالاهای سلامت محور اصیل و اطمینان از بهداشت این کالاها، برای عموم جامعه دارای اهمیت ویژه به عنوان یکی از ابعاد سبک زندگی سلامت محور است. از سوی دیگر، در اثر برهم خوردن انضباط و فقدان شفافیت گردش کالا و ارز، زنجیره تأمین (تولید یا واردات)، توزیع و مصرف کالاها دچار آسیب می‌شود و قاچاق کالا و ارز^۱ به عنوان یکی از ابعاد اقتصاد پنهان و نوعی ناهنجاری اقتصادی، ظهور می‌یابد. پدیده قاچاق کالا و ارز یک مسئله چند وجهی بوده که در یک نگاه آسیب‌شناسانه معلول عوامل متعددی در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و ... است.

قاچاق کالاهای سلامت محور علاوه بر ضررهای مالی و مادی و هدر نمودن فرصت‌های تولید و اشتغال، سلامت مردم را تهدید می‌نماید و حتی منجر به مخاطرات جانی می‌شود. از این رو، مسوولیت خطیری برای جلوگیری از قاچاق این گروه کالاها بر عهده مسئولین و ذی‌نفعان مربوطه نهاده شده است. در این راستا، یکی از مهمترین اقدامات، آگاهی بخشی ذی‌نفعان، اعم از دستگاه‌های دولتی، صاحبان کسب و کار و آحاد جامعه در خصوص ابعاد مختلف قاچاق این گروه کالایی است.

با عنایت به گستردگی مباحث و سایر ملاحظات، جزئیات تخصصی به تفکیک گروه‌های کالایی در این متن آورده نشده و ضمن تدوین کلیات و مقدمات پیش نیاز آگاهی عموم جامعه و بازرسی و کارکنان مربوطه، چهارچوب حاضر تحت عنوان آموزش مقدماتی پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور، تدوین شده و انتظار می‌رود مخاطبان محترم، در پایان مطالعه به اهداف پیش‌بینی شده زیر نائل شوند.

ب) اهداف:

- ۱- آشنایی با انواع کالاهای سلامت محور و وضعیت بازار آن
- ۲- آگاهی از مفهوم قاچاق و تفاوت آن با تقلب و عرضه خارج از شبکه
- ۳- آگاهی از آسیب‌ها و مخاطرات قاچاق کالاهای سلامت محور
- ۴- آگاهی از علل و ریشه‌های قاچاق، چشم‌انداز، سیاست‌ها و برنامه‌های اصلی پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور
- ۵- آشنایی با اسناد بالادستی، قوانین و مقررات پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور و آخرین مصوبات این حوزه
- ۶- آگاهی از مجازات قاچاق کالاهای سلامت محور
- ۷- آشنایی با روش‌های تشخیص کالاهای اصل و قاچاق سلامت محور
- ۸- آشنایی با ابعاد طرح رهگیری و ردیابی کالاهای سلامت محور، ضرورت‌ها و مزایای آن

پ) تعاریف و اصطلاحات:

پ-۱) **کالای سلامت محور:** شامل دارو، مکمل‌ها، ملزومات و تجهیزات پزشکی، مواد و فرآورده‌های خوراکی، آشامیدنی^۲، آرایشی و بهداشتی (مورد اشاره ماده ۲۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز^۳)

^۱ تعریف قاچاق :

فرهنگ دهخدا: آنچه ورود آن به کشور و یا معامله‌ی آن از طرف دولت ممنوع شده است.

فرهنگ معین: قاچاق، خرید و فروش اجناس به طور غیر قانونی.

قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: قاچاق کالا و ارز هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز شود و بر اساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود.

^۲ لازم به ذکر است در این تعریف "فرآورده غذایی" مد نظر است؛ یعنی ماده غذایی که حداقل یک مرحله فرآوری صنعتی روی آن انجام شده باشد؛ لذا مواد غذایی مانند گوشت، برنج، دانه ذرت، گندم و ... که مشمول فرآوری صنعتی نشده‌اند، مصداق این تعریف نیستند.

^۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۹۲/۱۰/۳ و اصلاحی ۹۴/۰۷/۲۱

پ-۲) کالای سلامت محور مجاز: کالای سلامت محور مجاز، اعم از تولید داخل یا وارداتی، آن کالایی است که مجوز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برای تولید/ واردات و عرضه در داخل کشور دریافت نموده است.

پ-۳) کالای مجاز مشروط: کالایی که صدور یا ورود آن علاوه بر انجام تشریفات گمرکی حسب قانون نیازمند به کسب مجوز قبلی از یک یا چند مرجع ذی ربط قانونی است (مورد اشاره بند (ج) ماده (۱) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز)^۴.

پ-۴) قاچاق کالا و ارز: هر فعل یا ترک فعلی که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز شود و بر اساس قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود (ذکر شده در ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز)

پ-۵) ستاد: ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (تأسیس شده به تاریخ ۱۲ تیرماه ۱۳۸۱ بر اساس فرمان مقام معظم رهبری (مدظله العالی)).

پ-۶) کمیسیون استانی: کمیسیون برنامه ریزی، هماهنگی و نظارت بر مبارزه با قاچاق کالا و ارز در استانها

پ-۷) دستگاه کاشف: دستگاههای موضوع ماده ۳۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و ضابطین آن

پ-۸) برنامه سلامت محور: برنامه جامع پیشگیری و تشدید مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت محور (مصوب جلسه ۱۱۵ اعضای اصلی ستاد)

پ-۹) طرح اصالت و سلامت: طرح ردیابی، رهگیری و کنترل اصالت کالاهاى سلامت محور سازمان غذا و دارو و سامانه موسوم به TTAC، (مورد اشاره بند (پ) ماده (۷) قانون احکام دائمی توسعه)

پ-۱۰) ضوابط تبصره ۴ ماده ۱۸ اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی: ضوابط اختصا صی خرید، فروش، حمل و نگهداری اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی (موضوع ماده ۲ دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ابلاغی جلسه ۱۲۴ اعضای اصلی ستاد)

ت) وضعیت بازار کالاهاى سلامت محور:

بر اساس برآوردهای انجام شده، در کشور سالانه حدود ۱۸/۴۸ میلیارد دلار کالاهاى سلامت محور مصرف می شود که ۳/۲۸ میلیارد دلار آن قاچاق است. در واقع حدود ۱۸ درصد کالاهاى سلامت محور مصرفی از طریق قاچاق تأمین می شود.

با توجه به تمایز رفتاری مابین زیرگروههای کالاهاى سلامت محور از حیث میزان و چگونگی مصرف، تولید، صادرات، واردات و در واقع برآورد قاچاق، در ادامه به بررسی جزئیات وضعیت بازار کالاهاى سلامت محور، به تفکیک ۴ زیرگروه اصلی، می پردازیم.

ت-۱) دارو و مکمل:

مطابق آخرین برآوردها، ۵۵۹۹ میلیون دلار دارو و مکمل طی سال ۹۶ مصرف شده است که ۳۵٪ آن معادل ۱۹۶۱ میلیون دلار از طریق واردات تأمین شده و همچنین تولید به ارزش ۳۷۱۴ میلیون دلار و صادرات به ارزش ۱۸۷ میلیون دلار انجام شده است. لذا طبق روش شکاف عرضه و تقاضا، برآورد قاچاق این گروه کالایی ۱۱۰ میلیون دلار و معادل ۲٪ دارو و مکمل مصرفی بوده است. جزئیات مقایسه ای وضعیت بازار و قاچاق دارو و مکمل در سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵ به شرح جدول (۱) قابل مشاهده است.

جدول (۱) - وضعیت بازار و برآورد قاچاق دارو و مکمل (مقایسه سال ۹۵ و ۹۶)^۵

میلیون دلار	مصرف	تولید	صادرات	واردات	برآورد قاچاق
سال ۹۵	۴۸۲۹	۳۰۴۶	۱۳۳	۱۶۶۳	۲۵۳
سال ۹۶	۵۵۹۹	۳۷۱۴	۱۸۷	۱۹۶۱	۱۱۰
تغییرات	+۱۶٪	+۲۲٪	+۴۱٪	+۱۸٪	-۵۶٪

^۴ ملاحظه: بر اساس تعریف بند مذکور، کالاهاى سلامت محور جزو کالاهاى مجاز مشروط هستند.

^۵ ملاحظه: منبع برآوردهای ارائه شده در جداول بخش (ت)، آمارهای تهیه شده توسط اداره برنامه ریزی، آمار و بودجه ستاد و بر اساس داده های مرکز آمار ایران، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و گمرک ج.ا.ا. است.

ت-۲) تجهیزات و ملزومات پزشکی:

مطابق آخرین برآوردها، ۲۳۵۶ میلیون دلار تجهیزات و ملزومات پزشکی طی سال ۹۶ مصرف شده است که ۵۸٪ آن معادل ۱۳۶۶ میلیون دلار از طریق واردات تأمین شده و همچنین تولید به ارزش ۸۷۶ میلیون دلار و صادرات به ارزش ۲۰ میلیون دلار انجام شده است. لذا طبق روش شکاف عرضه و تقاضا، برآورد قاچاق این گروه کالایی ۱۳۴ میلیون دلار و معادل ۵٪ تجهیزات و ملزومات پزشکی مصرفی بوده است. جزئیات مقایسه‌ای وضعیت بازار و قاچاق تجهیزات و ملزومات پزشکی در سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵ به شرح جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲) - وضعیت بازار و برآورد قاچاق تجهیزات و ملزومات پزشکی (مقایسه سال ۹۵ و ۹۶)

میلیون دلار	مصرف	تولید	صادرات	واردات	برآورد قاچاق
سال ۹۵	۲۱۸۴	۹۲۶	۱۹	۹۲۷	۳۵۲
سال ۹۶	۲۳۵۶	۸۷۶	۲۰	۱۳۶۶	۱۳۴
تغییرات	+۸٪	-۵٪	-۵٪	+۴۷٪	-۶۲٪

ت-۳) فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی:

مطابق آخرین برآوردها، ۲۷۱۷ میلیون دلار فرآورده آرایشی و بهداشتی طی سال ۹۶ مصرف شده است که ۱۴٪ آن معادل ۳۹۰ میلیون دلار از طریق واردات تأمین شده و همچنین تولید به ارزش ۷۲۲ میلیون دلار و صادرات به ارزش ۲۹ میلیون دلار انجام شده است. لذا طبق روش شکاف عرضه و تقاضا، برآورد قاچاق این گروه کالایی ۱۶۳۳ میلیون دلار بوده و ۶۰٪ فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی از طریق قاچاق تأمین شده است. جزئیات مقایسه‌ای تغییرات سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵ به شرح جدول (۳) ارائه شده است.

با توجه به وضعیت خاص لوازم آرایشی و بهداشتی ذکر این نکات ضروری است که ۹۰٪ محصولات قاچاق، تقلبی نیز هستند^۶. همچنین ایران هفتمین مصرف کننده لوازم آرایشی جهان و دومین مصرف کننده این کالاها در خاورمیانه است. متأسفانه سن مصرف لوازم آرایشی در حال کاهش است. هزینه سالانه خرید کتاب معادل هزینه یک روز خرید لوازم آرایشی و بهداشتی در کشور است و حدود ۴/۵٪ درآمد خانوار صرف خرید لوازم آرایشی و بهداشتی می‌شود که ۳ برابر سرانه مصرف در اروپاست^۷.

جدول (۲) - وضعیت بازار و برآورد قاچاق فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی (مقایسه سال ۹۵ و ۹۶)

میلیون دلار	مصرف	تولید	صادرات	واردات	برآورد قاچاق
سال ۹۵	۲۰۸۵	۶۵۰	۳۱	۲۷۶	۱۵۵۰
سال ۹۶	۲۷۱۷	۷۲۲	۲۹	۳۹۰	۱۶۳۳
تغییرات	+۳۰٪	+۱۱٪	-۶٪	+۴۱٪	+۵٪

ت-۴) فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی:

طبق آخرین برآورد انجام شده در سال ۹۴، براساس روش خبرگی، ۱۸٪ از مصرف این کالاها قاچاق بوده است. در واقع بازار مصرف این کالاها ۷۸۱۲ میلیون دلار و برآورد قاچاق آن حدود ۱۴۰۶ میلیون دلار بوده است. لیکن با توجه به عدم وجود آمار و اطلاعات شفاف در حوزه فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی، جزئیات آن در دسترس نیست؛ لذا در سنوات بعدی، برآورد قاچاق فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی در ذیل ردیف سایر، در مجموع قاچاق کالا و ارز انجام شده است.

ث) آسیب‌ها و مخاطرات قاچاق کالاهاى سلامت محور:

مطابق آخرین برآوردها، سهم قاچاق کالاهاى سلامت محور نسبت به مجموع قاچاق کالا و ارز، حدود ۲۵٪ و معادل ۳/۲۸ میلیارد دلار است و ۱۸٪ از کالاهاى سلامت محور مصرفی از طریق اقتصاد پنهان تأمین می‌شود که در این بین، اقلام آرایشی و بهداشتی، با سهم ۶۰ درصدی تأمین از طریق قاچاق، بیشترین سهم را داراست. همچنین بخش قابل توجهی از کالاهاى سلامت محور همزمان در معرض قاچاق و تقلب قرار دارند.

^۱ اعلام انجمن واردکنندگان فرآورده‌های بهداشتی، آرایشی و عطریات ایران؛ پایگاه خبری قطره؛ کد خبر ۳۸۸۶۵۳.

^۷ براساس تحلیل آمارهای منتشر شده توسط مجله Beauty World Middle East (بزرگترین نمایشگاه بین‌المللی تجارت محصولات زیبایی، مو، عطر و تندرستی) در سال ۲۰۱۶، پایگاه تخصصی آمار Statista، موسسه نظرسنجی گالوپ و مؤسسه تحقیقاتی مرکز گلوبال استادی خبرگزاری دانشجویان ایران ایسنا؛ کد خبر ۹۵۰۸۰۸۰۵۱۵۵ و کد خبر ۹۷۱۲۲۱۲۰۱۰.

علاوه بر صرف ۳/۲۸ میلیارد دلار در قاچاق کالاهای سلامت محور، عدم وصول درآمدهای دولت که در نهایت برای تأمین رفاه عموم جامعه می‌بایست هزینه می‌شده و همچنین ضربه به تولیدکنندگان و واردکنندگان قانونی این کالاها، طبق برآوردها در ازای هر یک میلیارد دلار قاچاق، حدود ۱۰۰ هزار فرصت شغلی از بین می‌رود. لذا در ازای قاچاق کالاهای سلامت محور، سالانه حدود ۳۶۰ هزار فرصت شغلی از بین می‌رود. همچنین با توجه به آن که بیش از ۹۰٪ کالاهای قاچاق سلامت محور همزمان مورد تقلب واقع می‌شوند که شامل کالاهای تاریخ انقضا گذشته یا رو به انقضاء، تغییر تاریخ انقضاء، جعل بسته بندی و پر کردن آن با مواد فاقد استاندارد است و با توجه به آن که قاچاق محصولات معمولاً

از طریق مناطق صعب العبور و در ناوگان حمل و نقل فاقد استاندارد (دمای منفی ۲۰ درجه الی ۸۰ درجه سانتی گراد) انجام می‌شود، ضربه‌هایی بیش از ضررهای مالی مذکور به کشور وارد می‌شود که قابل محاسبه نیست؛ چراکه مخاطرات جانی و ضررهای وارده به حوزه بهداشت، درمان و سلامت جامعه با معیارهای مالی قابل سنجش نخواهد بود.

ث-۱) دارو و مکمل:

متأسفانه به تناوب می‌شنویم که به واسطه مصرف مکمل‌های ورزشی غیرمجاز، جوان ورزشکاری جان خود را از دست می‌دهد. چه چیزی قابل مقایسه با به خطر افتادن جان جوان ورزشکاری است که با هزار امید و آرزو پرورش یافته و به دلیل استفاده از مکمل‌های تقلبی و غیرمجاز از دنیا رفته است؟ کافی است بیاندیشیم که چه هزینه‌ای برای شکوفایی یک انسان در جامعه صرف می‌شود. در حیطه دارو؛ داروی ضد انعقاد خون برای یک بیمار تجویز شد؛ لیکن آن بیمار داروی تقلبی و قاچاق را (که در خوشبینانه‌ترین حالت فاقد ماده مؤثره و اثرگذاری لازم است) به تناوب مصرف نموده است؛ این موضوع به سادگی منجر به مرگ یک انسان شده است. همچنین گزارش‌های مربوط به نابینا شدن برخی افراد بر اثر مصرف داروهای تقلبی، غیرقابل اغماض است. به عبارت دیگر این داروها مراحل نظارتی تولید، توزیع و پخش را بدون رعایت استانداردهای لازم جهت تولید دارو و نظارت سازمان‌های بهداشتی طی می‌کنند و کیفیت لازم را جهت اثر بخشی ندارند و یا حتی ممکن است دارای ناخالصی و یا فرآورده‌های غیر از مواد اصلی ادعا شده بر روی بسته بندی و برچسب دارو باشند که در

این صورت سلامت فرد مصرف کننده تحت خطر بالای ایجاد عوارض خواهد بود. این فرآورده‌ها ممکن است به صورت مکمل، گیاهی و داروهای بی بسته بندی مشابه داروهای اصلی موجود در بازار دارویی کشور باشند. در تبلیغات شرکت‌های تولید کننده این گونه داروها که در منابع غیر رسمی از جمله بعضی از سایت‌های اینترنتی، ماهواره، مجلات تبلیغاتی، صفحات تبلیغاتی روزنامه، پیامک‌های تبلیغاتی و ... مشاهده می شود؛ ادعای سازندگان این داروها مبنی بر اثر بخشی ۱۰۰٪، بدون هیچ عارضه و تداخل دارویی بودن آن‌ها و ... و یا جملات فریبنده دیگری به چشم می خورد که از نظر علمی این ادعاها به هیچ عنوان قابل اثبات نیست و تنها در حد ادعا و شعارهای جذاب جهت جلب نظر بیماران بیان می شود. در نتیجه مصرف این فرآورده‌های غیررسمی که تحت نظارت هیچ سازمان دارویی و پزشکی نیستند به هیچ عنوان توصیه نمی شود زیرا سلامت فرد مصرف کننده جداً مورد تهدید قرار خواهد گرفت. فقدان تاریخ مناسبت مصرف، عدم دسترسی به اطلاعات مورد نیاز در مورد بهترین زمان، میزان و روش مصرف، کیفیت پایین بسته بندی، عدم امکان دسترسی به مرکزی معتبر برای پاسخگویی به مشتری، عدم رعایت شرایط نگهداری مناسب از مخاطرات دارو و مکمل‌های فاقد اصالت است. از جمله عوارض مشاهده شده با این داروها میتوان به نکات زیر اشاره کرد: عوارض کبدی، کلیوی، قلبی-عروقی، پوستی، هورمونی، اعصاب و روان، واکنشهای حساسیتی و مرگ.

ث-۲) تجهیزات و ملزومات پزشکی:

در حیطه تجهیزات پزشکی؛ استفاده از دستگاه فشارسنج قلبی قاچاق و فاقد استاندارد و در نتیجه تشخیص اشتباه فشار خون یک مادر باردار، در نهایت مرگ فرزند این مادر شده است. همچنین تجهیزات درون اندامی که از طریق قاچاق و تقلب تهیه شده، پس از مدت زمان اندکی موجب عفونت و مخاطرات سلامت برای بیماران می شود. در این خصوص گزارش تخلفات زوج پزشکی که طی سنوات گذشته اقدام به نصب بیش از ۶۰۰ هزار قطعه ایمپلنت و پروتز قلبی و قاچاق در گردن و ستون فقرات بیماران کشور نمودند، در سال ۹۷ رسانه‌ای شد و با توجه به ابعاد گسترده موضوع و مرگ و میر احتمالی ناشی از این تخلف، از بیمارانی که شکایتی درباره‌ی تجهیزات پزشکی به کار رفته در بدن خود داشتند و به نوعی می توانست مرتبط با این پرونده باشد خواسته شد نسبت به طرح شکایت اقدام نمایند.

ث-۳) فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی:

در ارتباط با لوازم آرایشی و بهداشتی نیز گزارش‌های متعددی در ارتباط با آثار سوء مصرف کالاهای فاقد استاندارد بر سلامت چشم و پوست و موی افراد وجود دارد؛ عفونت و تخلیه چشم، حساسیت پوستی، کچلی، آکنه و جوش سرسیاه، صدمات کبدی ناشی از سم آفلاتوکسین، لک‌های قهوه‌ای و بیماری‌های پوستی از جمله نمونه‌های گزارش شده مصرف محصولات قاچاق و تقلبی است. نعمت بینایی و سلامت انسان با کدام مقیاس مالی قابل سنجش است؟

برای نمونه انتشار خبری تحت عنوان "آسیب شدید دختر خرد سال بر اثر استفاده از لوازم آرایش"، زنگ خطری برای همه والدین بود که ضمن هشدار جلوگیری از مصرف فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی (اعم از مجاز و غیرمجاز) در بین کودکان، گویای ابعاد عوارض خطرناک ناشی از مصرف کالاهای فاقد استاندارد و شرایط لازم بود.^۸

تحقیقات جدید نشان می دهد محصولات آرایشی مانند میمل ها، سایه چشم و دیگر محصولات دارای مواد شیمیایی هستند که می تواند منجر به بیماریهایی مانند سرطان، به هم ریختگی تعادل هورمونی و حتی ناباروری شود. پوست کودکان بسیار حساس تر از افراد بزرگسال بوده و به خصوص این مسئله در مورد کودکان مبتلا به آلرژی‌های پوستی و تنفسی (آسم) به طور شایع تر مشاهده می شود. همچنین امکان دچار شدن پوست کودکان به آکنه (جوش غرور جوانی) در سن پایین در صورت استفاده از لوازم آرایش و گریم بزرگسالان وجود دارد.

کالای قاچاق

زیبایی کشنده

نوداد
nodud.com

ث-۴) فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی:

در ارتباط با مواد خوراکی و آشامیدنی که علاوه بر قلبی بودن و غیر استاندارد بودن موادی که به صورت قاچاق وارد کشور می‌شوند و وجود سموم مختلف و مواد شیمیایی بالاتر از حد مجاز و مواد سرطان‌زا، اغلب کالاهاى قاچاق از طریق شناورها یا کانتینرها و وسایل نقلیه‌ای حمل می‌شود که گاهی دمای هوای داخل آن‌ها به ۸۰ درجه سانتی‌گراد می‌رسد. با مصرف این مواد غذایی فاسد و غیر استاندارد، جان و سلامت آحاد جامعه به خطر می‌افتد. مسمومیت ناشی از آلودگی‌های میکروبی، باکتریایی، ویروسی و قارچی (ناشی از نگهداری نامناسب مواد غذایی) یا آلاینده‌های مواد غذایی، آنتی

بیوتیک‌ها، فلزات سنگین، مواد مضر بسته‌بندی به مواد غذایی غیرمجاز، سموم قارچی و افزودنی‌های خوراکی غیرمجاز از جمله آسیب‌های این حوزه است. لذا با پیشگیری از قاچاق این کالاها و عدم مصرف آن، می‌توان بیماری‌های ناشی از آن و هزینه درمان چندین برابری را کاهش داد.

ج) علل و ریشه‌های قاچاق، چشم‌انداز و برنامه‌های اصلی پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت محور:

با توجه به آن که صرفه اقتصادی فعل قاچاق ریشه اصلی جرائم و تخلفات مربوطه است، رویکرد اصلی ستاد، از صرفه خارج نمودن فعل قاچاق است. با توجه به حساسیت‌های مربوطه، پس از انجام ساعت‌ها کار کارشناسی در مجموعه ستاد و دستگاه‌های عضو، برنامه جامع پیشگیری و تشدید مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت محور به انضمام شیوه‌نامه‌های مقابله با قاچاق لوازم آرایشی و بهداشتی، مقابله با تجهیزات و ملزومات پزشکی و مقابله با مواد خوراکی و آشامیدنی، در یکصدوپانزدهمین جلسه‌ی اعضای اصلی ستاد مصوب و در مورخه ۹۵/۱۱/۲۳ به مجموع دستگاه‌های عضو و کمیسیون‌های استانی ابلاغ شد (پیوست ۱) ^۹.

ج-۱) عوامل اصلی شکل‌گیری قاچاق کالاهاى سلامت محور:**۱- بهبود ناکافی شاخص‌های تجارت فرامرزی**

صرف زمان قابل توجه برای صدور مجوزهای قانونی و انجام رویه‌های گمرکی، تعدد اسناد و عوارض واردات قانونی کالاها، از جمله عوامل شکل‌گیری قاچاق کالاهاست. در سنوات اخیر با ایجاد سامانه‌های الکترونیکی برخی از شاخص‌ها بهبود یافته است لیکن همچنان مشکلات این حوزه به عنوان یکی از عوامل اصلی شکل‌گیری قاچاق کالا و ارز مطرح است.

۲- نظام تعرفه‌ای، موانع غیر تعرفه‌ای، محدودیت‌ها و ممنوعیت‌ها

نظام تعرفه‌ای و موانعی مانند محدودیت و ممنوعیت‌های وارداتی از جمله عوامل شکل‌گیری قاچاق کالاها هستند؛ همچنین کالاهاى مجاز مشروط (از جمله کالاهاى سلامت محور)، به دلیل ملاحظات تأیید سلامت و امنیت زیستی جامعه، مستلزم تأیید مرجع تخصصی (وزارت بهداشت) نیز هستند و در خصوص این کالاها، عوامل مذکور وضعیت نامطلوب‌تری دارند. بخشنامه‌های متعدد ابلاغی در خصوص ممنوعیت و محدودیت واردات و تخصیص و تأمین ارز نیز از دیگر عواملی است که می‌تواند بستر شکل‌گیری قاچاق کالاهاى سلامت محور را ایجاد نماید. لذا چنانچه ثبات فضای کسب و کار از نظر مقررات و وضع شده برقرار شود و بازرگانان بتوانند برنامه‌ریزی لازم در این خصوص را به نحو مطلوب انجام دهند، تا حدی از قاچاق کالا و ارز کاسته خواهد شد.

^۹ به دلیل حجم بالا، پیوست‌ها در قالب فایل الکترونیکی (لوح فشرده)، به این بسته آموزشی ضمیمه شده است.

۳- شفافیت ناکافی و وجود امکان گردش کالای قاچاق و عرضه و فروش کالاهای سلامت محور قاچاق در سطح عرضه

وجود مراکز عرضه و فروش کالاها در فضای حقیقی و مجازی، از جمله عواملی است که به شکل گیری قاچاق این کالاها منجر می شود. چنانچه قابلیت تشخیص کالای اصل و قاچاق وجود نداشته باشد، در سطح عرضه قابلیت برخورد با کالاهای قاچاق ممکن نخواهد بود و گردش کالای قاچاق به سهولت انجام خواهد شد. لذا اتخاذ تدابیری که به شفافیت و ایجاد امکان تشخیص کالای قاچاق و اصل منجر شود ضروری است (مانند طرح رهگیری و ردیابی کالاهای سلامت محور). لازم به ذکر است با توجه به موج چهارم تغییرات جهانی و وضعیت بازاریابی و با عنایت به تسهیل فعالیت های بازاریابی و فروش محصولات از طریق فضای مجازی، رویکردهای عرضه کالای قاچاق به سمت فضای مجازی در حال گسترش است.

۴- وجود تقاضا برای برخی داروها، شبه داروها و لوازم آرایشی و مواد غذایی غیرمجاز

وجود تقاضا و اقبال مصرف کنندگان به استفاده از کالاهای سلامت محور، از جمله عوامل دیگر شکل گیری قاچاق آن است. برخی پزشک نماهای متخلف به دلیل پورسانتهایی که از سوی بازار سیاه دارو و تجهیزات پزشکی دریافت می نمایند اقدام به تجویز داروها در خارج از فهرست رسمی دارویی کشور نموده و بیمار را برای تأمین این دارو روانه ی بازار سیاه می نمایند و آسیب های اقتصادی و سلامتی و جانی متعددی بر نظام سلامت جامعه وارد می نمایند. از سوی دیگر تبلیغات ماهواره ای و تبلیغات لجام گسیخته در بستر فضای مجازی نیز به خصوص در حوزه مکمل های ورزشی و لوازم آرایشی و بهداشتی غیرمجاز منجر به ایجاد تقاضای کاذب در افراد می شود و در واقع مافیا و شبکه قاچاق این گروه از کالاها به نحو سازمان یافته، اقدام به تأمین و عرضه کالاهای غیرمجاز می نمایند. اگر عموم جامعه از مضرات کالاهای قاچاق آگاهی یابند تقاضای این محصولات کاهش یافته و در نتیجه قاچاق آن از بین خواهد رفت.

۵- ناکافی بودن کیفیت یا کمیت تولید

تمامی دولت ها، بخشی از کالاهای مصرفی را از محل تولید و بخش دیگر را از طریق واردات تأمین می نمایند. کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست و قوت و ضعف در بخش های مختلف تولید وجود دارد. برای مثال توان تولید مواد آرایشی تا کنون در کشور ایجاد نشده لذا تولید داخلی کفاف رفع نیاز را نمی دهد. اگرچه فی نفسه کاهش مصرف این نوع از کالاها مطلوب است لیکن تا زمانی که متولیان فرهنگی و آحاد جامعه همت حداکثری برای حرکت به سوی نقطه مطلوب را نگمارده اند، مصرف این نوع کالا به عنوان واقعیتی در جامعه وجود دارد و اگر از طریق واردات قانونی، تأمین آن انجام نشود، مصرف کننده به هر طریق در صدد برطرف نمودن نیاز خود بر می آید. از سوی دیگر در برخی کالاها، تولید داخلی کیفیت لازم را ندارد، که ضروری است با آگاهی بخشی آثار حمایت از تولید ملی این باور ایجاد شود که با حمایت آحاد جامعه و البته در شرایط عدم وجود انحصار و برقراری شرایط رقابتی، به مرور کیفیت تولید داخل افزایش یافته و عموم جامعه از اشتغال و سایر آثار مطلوب آن بهره مند خواهند شد.

۶- تبلیغات ماهواره ای و فضای مجازی برای استفاده از کالاهای سلامت محور خارجی و قاچاق

همانگونه که در بخش (۴) اشاره شد، تبلیغات ماهواره ای و فضای مجازی به عنوان حلقه ی تکمیل کننده بازاریابی کالاهای سلامت محور خارجی و قاچاق، به دنبال تأمین منافع ذی نفعان خاص خود بوده و آسیب های متعددی از این ناحیه به اقتصاد کشور وارد می شود.

۷- اهداف ضد امنیتی و ضد اقتصادی دشمنان

یکی از عرصه هایی که دشمنان نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، مدنظر قرار می دهند، موضوع ضربه به اقتصاد، امنیت غذایی و سلامت عموم جامعه است. اقدامات خرابکارانه، نظیر آن چه در سال گذشته در خصوص تأمین بازار پوشک در کشور رخ داد و منجر به تذکر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) شد و یا قاچاق خروجی گسترده کالاهای اساسی برای برهم زدن تأمین بازار و همچنین مصادیقی از حملات بیوتروریسم در سال های گذشته از طریق قاچاق ورودی لوازم آرایشی و بهداشتی با مبدأ رژیم غاصب صهیونیستی یا نوشیدنی های حاوی مواد سرطان زا، پتوهای عقیم کننده و سایر موارد، از جمله مواردی است که با قصد ضربه به امنیت و اقتصاد کشور، طراحی شده و از جمله علل قاچاق کالا و ارز محسوب می شود.

۸- وجود صرفه اقتصادی

صرفه اقتصادی، از عوامل اصلی قاچاق بوده و البته مجموعه عوامل مختلفی را شامل می شود. در واقع بندهای (۱)، (۲)، (۳) و (۴) و (۵) عوامل مذکور نیز در نهایت به صرفه اقتصادی قاچاق منجر می شوند. در این بین اگرچه از اختلاف قیمت به عنوان یکی از زیرمجموعه های صرفه اقتصادی و به عنوان یکی از علل قاچاق کالا نام برده می شود، لیکن می بایست توجه نمود که با حذف اختلاف قیمت نیز، چنانچه سایر عوامل مرتفع نشده باشند، قاچاق به قوت خود باقی خواهد ماند و چه بسا رفع اختلاف قیمت منجر به بروز مفسد دیگری شود که در مجموع تحت عنوان اقتصاد پنهان از آن یاد می شود. همچنین مصادیقی از وضعیت کشورهای دیگر نیز وجود دارد که علی رغم وجود

اختلاف قیمت، قاچاق قابل توجهی نیز رخ نمی‌دهد؛ لذا اگر چه اختلاف قیمت مؤثر است لیکن حذف عمده قاچاق، مستلزم رفع سایر عوامل اصلی قاچاق است که در مجموع منجر به صرفه اقتصادی قاچاق می‌شوند.

ج-۲ چشم‌انداز:

مطابق چشم‌انداز تعیین شده در برنامه جامع سلامت‌محور، مقرر است سالانه ۱۰ درصد از قاچاق کالاهای سلامت‌محور کاهش یابد. در راستای تحقق چشم‌انداز، ضروری است متولیان امر تولید نسبت به تقویت تولید داخلی، متولیان امر واردات نسبت به مدیریت واردات و تسهیل واردات برای آن کالاهایی که توان تولید داخلی آن وجود ندارد اقدام نموده و متولیان بهداشتی، فرهنگی و رسانه‌ای نسبت به آگاهی بخشی عموم جامعه در خصوص مضرات کالاهای قاچاق اقدام نمایند و عموم جامعه نیز از مصرف کالای قاچاق خودداری نمایند. در این خصوص طبق برآورد انجام شده در سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵، موفق به کاهش ۷/۷ درصدی قاچاق کالاهای سلامت‌محور شده‌ایم و برآورد سال ۹۷ نیز در حال انجام است.

ج-۳ سیاست‌ها و رویکردهای مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور:

سیاست‌ها و رویکردهای اصلی مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت‌محور، اغلب جنبه پیشگیرانه داشته و به این شرح است:

۱- توجه به عوامل اصلی شکل‌گیری قاچاق کالاهای سلامت محور نظیر: موانع تولید رقابتی و نظام تعرفه‌ای

ضروری است تمامی دستگاه‌ها و همچنین فعالین کسب و کار این حوزه، ضمن توجه و تمرکز بر عوامل اصلی شکل‌گیری قاچاق کالاهای سلامت‌محور، ضمن دوری از حواشی امور، سهم خود را در رفع این عوامل ایفا نمایند. حمایت از تولید و رونق بخشی به تولید، بهبود شاخص‌های تجارت و تلاش برای رفع عواملی که در بخش ج-۱ مطرح شد از جمله رویکردهای پیشگیری از قاچاق است. چنانچه سیاست‌گذاری و وضع قوانین و مقررات به نحو ایدئال انجام شود، اساساً ذات انسان و به خصوص آحاد جامعه ایرانی اسلامی گرایش به تخلف ندارد و اگر شرایط فعالیت قانونی منطقی ایجاد شود غالب مردم به سمت فعالیت ایمن و بدون خطر تمایل دارند. لذا توجه به عوامل اصلی شکل‌گیری قاچاق هنگام تصمیم‌گیری مسئولین و فعالین کسب و کار می‌تواند به ایجاد فضای کسب و کار سالم منتهی شود.

۲- شفاف‌سازی و انضباط بخشی به واردات، حمل و نقل، انبارش و عرضه و فروش کالاهای سلامت محور

شفاف‌سازی گردش کالاها در زنجیره تأمین، نگهداری و توزیع و مصرف و همچنین شفاف‌سازی فعالیت فعالین کسب و کار این حوزه، از جمله رویکردهایی است که در نهایت منجر به ایجاد زمینه‌ی تشخیص کالای اصیل از کالای قاچاق و فعالین سالم از متخلفین خواهد شد. ساماندهی صنوف، مراکز نگهداری کالا، سیستم حمل و نقل و نظارت بر واردات، از جمله رویکردهای پیشگیری از قاچاق است.

۳- تقدم مبارزه نرم افزاری با ایجاد و بهره‌برداری از سامانه‌های مرتبط (پرتال کالاهای سلامت محور) بر اقدامات سخت‌افزاری

مادامی که ظرفیت بروز تخلف وجود دارد و بستر فعالیت‌ها به شفافیت لازم نرسیده است حتی اگر تمامی متخلفین را یک شبه دستگیر و روانه حبس کنند، پس از مدتی متخلفین جدیدی پدید خواهند آمد. لذا مبارزه نرم افزاری مقدم بر مبارزه سخت افزاری است؛ به این معنی که اولویت با ایجاد سامانه‌های الکترونیکی و هوشمندی است که زمینه‌ساز ثبت فعالیت‌های قانونی هستند تا ضمن شفاف‌سازی فعالیت‌ها، اساساً به سمت کاهش جرائم حرکت نموده و از این طریق فعالین تجاری سالم را نیز از وسوسه انجام تخلف دور نگه داریم.

۴- انجام اقدامات فرهنگی فراگیر به منظور قبح قاچاق کالاهای سلامت محور، مدیریت تقاضا و کاهش عرضه و فروش کالاهای قاچاق

زنجیره مبارزه با قاچاق کالا و ارز تنها در زمانی تکمیل می‌شود و به نتیجه مطلوب می‌رسد که عموم جامعه در امر مبارزه وارد شده و به‌طور دغدغه‌مند فعل قاچاق را در تعارض با منافع ملی و شخصی خود بدانند و در نظر عرف فعل قاچاق کالا و ارز قبیح جلوه کند. آگاهی بخشی مناسب مخاطرات جانی و امنیتی و اقتصادی کالاهای سلامت‌محور، به‌طور خودبه‌خود این انگیزه را در غالب مردم ایجاد خواهد نمود. لذا در این بخش انجام اقدامات فرهنگی فراگیر، اطلاع‌رسانی، آموزش، ایجاد کمپین و سایر اقدامات در نهایت ضمن تحقق قبح فعل قاچاق، به مدیریت تقاضا و کاهش عرضه و فروش کالاهای قاچاق منتهی خواهد شد. چنانکه در فرمان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأکید شده است: تبلیغات متناسب و هوشمندانه و همه‌جانبه در خدمت این مبارزه قرار گیرد.

۵- مبارزه فراگیر و همه‌جانبه با عناصر اصلی قاچاق در همه سطوح

اگرچه پیشگیری به‌عنوان رویکرد غالب مطرح است لیکن بدون برخورد قاطع با ایادی قاچاق، امکان حل ریشه‌ای موضوع وجود نخواهد داشت. لذا برخورد با عناصر اصلی قاچاق از الزامات مبارزه است و همانگونه که در فرمان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأکید شده است، ضروری است برخورد قضایی و انتظامی، قاطع انجام و عزم جدی بر این باشد که عمل قاچاقچی کاملاً برخلاف صرفه و همراه خطر باشد و جنس قاچاق از پیش از مبادی ورودی تا محل عرضه آن در بازار، آماج اقدامات گوناگون مبارزه قرار گیرد. همچنین در زمینه کالاهای سلامت‌محور، بویژه دارو، قاچاق سازمان‌یافته ابعاد بین‌المللی داشته و ایادی قاچاق نسبت به طراحی شبکه خاص قاچاق منجر به

بروز مفاسد متعدد در زنجیره واردات، جعل و تقلب، رشوه و صدور مجوزها، توزیع، فروش و برخی کارکنان اجرایی و پزشک‌نماها می‌شوند که ضروری است با دقت هرچه بیشتر نسبت به شناسایی و برخورد با عوامل مذکور اقدام نمود.

۶- آموزش کارکنان و صیانت از آن‌ها

آموزش و آگاهی بخشی مناسب کارکنان در خصوص مخاطرات قاچاق و فساد و آلودگی‌های پیرامون آن از جمله ضروریات مبارزه است. در واقع با آگاهی بخشی کارکنان، ایشان نسبت به مخاطراتی مانند رشوه موصون می‌شوند. از جمله ضروریات دیگر امر مبارزه، تأمین مناسب کارکنان از نظر معنوی و مادی است. تعارض منافع شکل گرفته در تصمیم‌گیری برخی کارکنان متخلف و مافیای قاچاق، مسئله‌ای است که بدون مبارزه فراگیر و صیانت از کارکنان مبارزه قابل حل نیست و در واقع عدم توجه به آن زمینه اتخاذ تصمیمات مناسب برای پیشگیری از قاچاق را نیز غیرممکن می‌سازد. لذا همانطور که در فرمان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأکید شده است البته در این مبارزه لازم است با دقت و مراقبت تمام از آلوده شدن عناصر دست‌اندرکار این مبارزه به بیماری رشوه و امثال آن جلوگیری شود. بدیهی است که دستگاه قضایی از یکسو و دستگاه‌های انتظامی و احیاناً نظامی از سوی دیگر وظیفه دارند در این امر مهم همکاری کامل داشته باشند.

۷- تقویت و ارتقاء بازرسی و نظارت

با عنایت به آن که سهم قابل توجهی از کالاهای قاچاق کشف نمی‌شود، ضروری است نسبت به تقویت و هوشمندسازی بازرسی و نظارت بر فرایندهای تجاری کالاهای سلامت محور اقدام شود. در این خصوص بهره‌گیری از ظرفیت سامانه‌های الکترونیکی و ایجاد ساختارهای نظارتی متناسب، ایجاد و ارتقاء ساختار سازمانی مبارزه با قاچاق، ارتقاء دانش فنی بازرسین و صیانت از کارکنان از جمله ضروریات مبارزه با قاچاق کالاهاست.

ج-۴) محورهای اقدام:

۱- بررسی مخاطرات ناشی از عوامل اقتصادی، سیاسی، امنیتی بر قاچاق کالاهای سلامت محور

انجام پژوهش و مطالعه بر روی ابعاد قاچاق کالاهای سلامت محور، منجر به شناسایی بهتر مسئله و حل مطلوب‌تر آن خواهد شد. در این خصوص مراکز پژوهشی از جمله دانشگاه‌ها و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌توانند نقش قابل توجهی در بررسی مخاطرات مربوطه و ارائه راه‌کارهای متناسب ایفا نمایند.

۲- شفاف‌سازی گردش کالای سلامت محور

به‌طور کلی افزایش شفافیت گردش کالاها از طریق تکمیل سامانه‌های الکترونیکی و هوشمند قانونی برای رصد زنجیره تأمین، نگهداری و توزیع و مصرف کالاها و اجرای ضوابط مربوطه می‌تواند به کاهش قاچاق کالا و ارز منجر شود.

۳- حمایت از تولید

با تقویت کمی و کیفی تولید، ضمن رفع نیاز داخلی، اصولاً تقاضای کالای قاچاق کاهش یافته و از بین می‌رود. در این خصوص، ایجاد تسهیلات و مشوق‌ها، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و ایجاد زمینه مشارکت با نشان‌های تجاری مطرح دنیا، تعیین اولویت و حمایت از واحدهای تولیدی دارای مزیت نسبی داخلی و صادراتی قابل انجام است.

۴- تسهیل تجارت قانونی

با سهل شدن تجارت قانونی و رفع ممنوعیت‌ها و محدودیت‌ها، انگیزه قاچاق کالا از بین می‌رود. پیگیری بهبود شاخص‌های تجارت فرامرزی، کاهش هزینه واردات قانونی، صدور سیستمی مجوزهای ورود و ترخیص، کاهش موانع غیرتعرفه‌ای، اعمال نظارت غیرممانع در کنترل مبادی، از جمله محورهای اقدام این حوزه است.

۵- اشراف اطلاعاتی

شناسایی منافذ ورود و توزیع قاچاق کالاهای، شیوه‌ها و شگردهای قاچاق، شناسایی باندها و سرشبکه‌های اصلی، اشتراک‌گذاری اطلاعات پروانه‌ها و مجوزهای ترخیص، توزیع، استعلامات مردمی و بیمه‌ای، شناسایی سامانه‌های جعلی و برجسب‌های تقلبی و جعلی، از جمله اقداماتی است که می‌تواند منجر به کاهش قاچاق این گروه از کالاها شود.

۶- کنترل مبادی ورودی حمل و نقل، انبارش و پخش

شناسایی مبادی رسمی و غیررسمی ورود کالاهای سلامت محور قاچاق، الزام به ثبت انبارهای مرتبط، شناسایی محل‌های دپوی غیرمجاز از جمله اقدامات به‌منظور کاهش قاچاق این گروه از کالاهاست.

۷- بهره‌گیری از ظرفیت تعاملی تشکل‌های مرتبط

هم‌اندیشی و تعامل برای حمایت از برنامه‌های پیشگیری از قاچاق کالا، ارائه راه‌کارهای اجرایی برای کاهش قاچاق و بهره‌گیری از بسیج اصناف، پزشکان و انجمن‌های مربوطه می‌تواند در نهایت به کاهش قاچاق این گروه کالایی منجر شود.

۸- ساماندهی سطح عرضه

اجرای شیوه‌نامه‌های پیوست برنامه سلامت‌محور، ساماندهی فعالیت شرکت‌های پخش، پاکسازی نقاط آلوده خرید و فروش قاچاق، ایجاد گشت‌های مشترک سطح عرضه، کنترل داروخانه‌ها و مراکز درمانی، پیگیری صدور فاکتور رسمی، ساماندهی نظام توزیع و مراکز عرضه و فروش، رصد فروشگاه‌های نجازی و تبلیغات ماهواره‌ای از دیگر اقداماتی است که می‌تواند منجر به کاهش قاچاق کالاهاى مربوطه شود.

۹- تقویت بازرسی‌ها

ایجاد و ارتقاء ساختار سازمانی مبارزه با قاچاق، ارتقاء دانش فنی بازرسی و صیانت از کارکنان از جمله ضروریات مبارزه با قاچاق کالاهاست.

۱۰- رسیدگی به پرونده‌ها

توجه ویژه به جرائم سازمان یافته، تعیین شعب تخصصی و پیگیری اجرای احکام از جمله اقدامات لازم و اثرگذار بر مبارزه با قاچاق کالاهاست. کاهش زمان رسیدگی به پرونده‌ها و افزایش وصولی جرائم از جمله اهداف این اقدام است.

۱۱- تعیین تکلیف کالاهاى ضبط شده

تعیین تکلیف کالاهاى مکشوفه مطابق مواد ۵۵ و ۵۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، از جمله ملزومات مبارزه با قاچاق این کالاهاست.

۱۲- ارتقاء فرهنگ عمومی، نهادینه سازی قبح فعل قاچاق و مصرف آن

بررسی علل گرایش به مصرف کالای خارجی و قاچاق، اجرای پیوست فرهنگی، اطلاع‌رسانی عمومی و آموزش کارکنان، ممنوعیت تبلیغ کالای خارجی فاقد مجوز، مدیریت مصرف کالاهاى سلامت‌محور و ارائه برنامه فرهنگی تروجی استفاده از کالاهاى سلامت‌محور تولید داخل نیز از جمله اقدامات فرهنگی اثرگذار بر پیشگیری از قاچاق این گروه کالایی است.

چ) اسناد بالادستی، قوانین و مقررات پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت‌محور و آخرین مصوبات آن:

ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز بر اساس فرمان تاریخی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به رییس محترم جمهور در سال ۱۳۸۱، در سال ۱۳۸۳ تشکیل شد و بر اساس قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، با عضویت ۲۴ دستگاه به فعالیت در این حوزه ادامه می‌دهد. در ارتباط با پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت‌محور قوانین متعددی به شرح زیر وجود دارد (پیوست ۲):

۱. اصول قانون اساسی (اصل ۴۳، اصل ۱۲۷ و ...)
۲. فرامین مقام معظم رهبری و سیاست‌های کلی نظام
۳. سیاست‌های کلی نظام سلامت
۴. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (بندهای ۷ و ۲۳)
۵. قانون احکام دائمی توسعه و قانون برنامه ششم توسعه
۶. قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و آیین‌نامه‌های مربوطه
۷. قانون تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۸. قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۹. قانون مربوط به مقررات امور پزشکی، دارویی، مواد خوردنی و آشامیدنی و آیین‌نامه‌های وزارت بهداشت
۱۰. قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی
۱۱. قانون نظام صنفی
۱۲. قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان
۱۳. قانون امور گمرکی و آیین‌نامه اجرایی آن
۱۴. قانون مقررات صادرات و واردات
۱۵. قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری، صنعتی
۱۶. قانون اصلاح قوانین و مقررات سازمان ملی استاندارد
۱۷. قانون ساماندهی مبادلات مرزی
۱۸. قانون تعزیرات حکومتی
۱۹. قانون آیین دادرسی

۲۰. قانون تأسیس سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی

۲۱. قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور

۲۲. قانون ممنوعیت تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات غیرمجاز و آسیب‌رسان به سلامت در رسانه‌های ارتباط جمعی داخلی و بین‌المللی و فضاهای مجازی

چ-۱) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

چهارچوب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (بخش ۶ پیوست ۲) و اهم مواد مرتبط با کالاها و سلامت محور، به شرح زیر قابل تقسیم‌بندی است:

چ-۱-۱) فصل اول (تعاریف، مصادیق و تشکیلات):

تعاریف مربوطه در ماده (۱) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز آورده شده که اهم آن در قسمت تعاریف این جزوه، لحاظ شده است. همچنین مصادیق قاچاق و تشکیلات ستاد، در مواد (۲) الی (۴) ذکر شده که اهم آن به این شرح است:

ماده ۲- مصادیق قاچاق: علاوه بر مصادیقی که در قانون امور گمرکی مصوب ۹۰/۸/۲۲ ذکر شده است، موارد زیر نیز قاچاق محسوب می‌شود:

الف - برنگرداندن کالای اظهار شده به عنوان خروج موقت یا کران بری به کشور در مهلت مقرر در صورت ممنوع یا مشروط بودن صادرات قطعی آن کالا
ب - اضافه کردن کالا به محموله عبوری (ترانزیتی) خارجی و تعویض یا کاهش محموله‌های عبوری در داخل کشور

پ - اظهار کالا به گمرک با ارائه اسناد و یا مجوزهای جعلی

ت - تعویض کالای صادراتی دارای پروانه، مشروط بر شمول حقوق و عوارض ویژه صادراتی برای کالای جایگزین شده

ث - ورود کالای موضوع بند (ر) ماده (۱۲۲) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲

ج - اظهار کالای وارداتی با نام یا علامت تجاری ایرانی بدون اخذ مجوز قانونی از مراجع ذی ربط با قصد متقلبانه

چ - واردات کالا به صورت تجاری با استفاده از تسهیلات در نظر گرفته شده در قوانین و مقررات مربوط برای کالاها و مورد مصرف شخصی مانند تسهیلات همراه مسافر، تعاونیهای مرزنشینی و ملوانی در صورت عدم اظهار کالا به عنوان تجاری به تشخیص گمرک

ح - خروج کالاها و وارداتی تجمیع شده مسافری و کالاها و مشمول تسهیلات مرزنشینی و ملوانی از استان‌های مرزی، بدون رعایت تشریفات قانونی

خ - اصلاحی ۹۴/۰۷/۲۱ - عدم رعایت ضوابط تعیین شده از سوی دولت یا نداشتن مجوزهای لازم از بانک مرکزی برای ورود، خروج، خرید، فروش یا حواله ارز

د - عرضه کالا به استناد حواله‌های فروش سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی و یا سایر دستگاهها مشروط بر عدم مطابقت با مشخصات حواله

ذ - اصلاحی ۹۲/۱۰/۰۳ - عرضه کالاها و وارداتی فاقد شناسه کالا و شناسه رهگیری در سطح خرده فروشی با رعایت ماده (۱۳) این قانون

ر - هر گونه اقدام به خارج کردن کالا از کشور، برخلاف تشریفات قانونی به شرط احراز در مراجع ذی صلاح با استناد به قوانین و مقررات موجود

ز - سایر مصادیق قاچاق به موجب قوانین دیگر

ماده ۳- ساختار ستاد: به منظور سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت در حوزه امور اجرایی، پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ستاد

مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز متشکل از ۲۴ دستگاه با ریاست رئیس‌جمهور یا نماینده ویژه وی تشکیل می‌گردد. تصمیمات این ستاد در موضوعات مرتبط

با قاچاق کالا و ارز برای تمامی دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجراء است. سایر دستگاه‌های مرتبط با امر پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز از جمله قوه قضاییه،

نیروهای نظامی و انتظامی، سازمان صدا و سیما ج.ا. و دستگاه‌های عضو ستاد وظیفه دارند در حدود اختیارات این ستاد، همکاری لازم را با آن داشته باشند.

چ-۱-۲) فصل دوم (پیشگیری):

با عنایت به آن که رویکرد قالب اقدامات مبارزه با قاچاق کالا و ارز، رویکرد پیشگیرانه است. فصلی تحت عنوان پیشگیری، در این قانون لحاظ شده است که اهم مواد آن به این شرح است.

مواد ۵ و ۶ و آیین‌نامه آن- تکلیف دولت به راه‌اندازی سامانه‌های الکترونیکی و هوشمند برای نظارت بر فرآیند واردات، صادرات، حمل،

نگهداری و مبادله کالا و ارز (سامانه جامع یکپارچه سازی و نظارت بر فرآیند تجارت، سامانه یکپارچه اعتبار سنجی و رتبه‌بندی اعتباری، سامانه

نرم افزاری برای شناسه‌دار کردن انبارها و مراکز نگهداری کالا و ...)

ماده ۱۳ و آیین‌نامه آن- شناسایی و رهگیری کالاها برای تشخیص آن‌ها از کالاها و قاچاق یا فاقد مجوز از قبیل کالای جعلی، تقلبی،

غیربهداشتی و غیراستاندارد

همچنین در این فصل طبق ماده ۱۶، ستاد، به‌عنوان مرجع تخصصی تهیه و ارائه برآوردها و اطلاعات و آمار در امر قاچاق کالا و ارز، تعیین

شده است و تهیه و ارائه برآوردهای مربوط به قاچاق کالا و ارز توسط سایر مراجع، غیر قانونی است.

چ-۱-۳) فصل سوم (کالاها و مجاز، مجاز مشروط، بارانهای و ارزی)

با توجه به مجازات مربوط به قاچاق هر کالا از نظر اخذ مجوزها و تخصیص بارانه، این فصل تدوین که اهم آن به این شرح است:

ماده ۱۸- هر شخص که مرتکب قاچاق کالا و ارز و حمل و یا نگهداری آن شود، علاوه بر ضبط کالا یا ارز، به جریمه‌های زیر محکوم می‌شود:

ب- کالای مجاز مشروط: جریمه نقدی معادل یک تا سه برابر ارزش کالا

پ- کالای یارانه‌ای: جریمه نقدی معادل دو تا چهار برابر ارزش کالا

تبصره ۴ ماده ۱۸- خرید، فروش، حمل یا نگهداری کالاهایی که موضوع قاچاق قرار می‌گیرند به صورت تجاری مانند فرآورده‌های نفتی و دارویی خارج از ضوابط تعیینی دولت تخلف محسوب و مرتکب علاوه بر ضبط کالای مزبور حسب مورد به حداقل جریمه نقدی مقرر در این ماده محکوم می‌شود. دولت مکلف است ظرف مدت دو ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون دستورالعمل مورد نیاز را تصویب نماید.

ماده ۱۸ مکرر - نگهداری، عرضه یا فروش کالا و ارز قاچاق موضوع ماده (۱۸) این قانون حسب مورد توسط واحدهای صنفی یا صرافی‌ها تخلف محسوب و مرتکب علاوه بر ضبط کالا و ارز به ترتیب زیر جریمه می‌شود:

الف- مرتبه اول: جریمه نقدی معادل دو برابر ارزش کالا یا بهای ریالی ارز قاچاق.

ب- مرتبه دوم: جریمه نقدی معادل چهار برابر ارزش کالا یا بهای ریالی ارز قاچاق

ج- مرتبه سوم: جریمه نقدی معادل شش برابر ارزش کالا یا بهای ریالی ارز قاچاق و نصب پارچه یا تابلو بر سر در محل کسب به عنوان متخلف صنفی و تعطیل محل کسب به مدت شش ماه

ج-۱-۴) فصل چهارم (کالاهای ممنوعه)

با عنایت به حساسیت کالاهای ممنوعه نظیر مشروبات الکلی، تجهیزات ماهواره و ...، فصلی برای این کالاها در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز پیش‌بینی شده و اشد مجازات برای قاچاق این گروه از کالاها پیش‌بینی شده است. لازم به ذکر است با توجه به آن‌که کالاهای سلامت‌محور فاسد، منجر به آسیب‌های جانی و سلامتی گسترده برای مصرف‌کنندگان می‌شود، در ماده ۲۷ این فصل، کالاهای سلامت‌محوری که مصرف انسانی آن‌ها تأیید نشود، مشمول مجازات کالاهای ممنوع می‌شود.

مطابق ماده ۲۲، هر کس مرتکب قاچاق کالای ممنوع شود یا کالای ممنوع قاچاق را نگهداری یا حمل نماید یا بفروشد، علاوه بر ضبط کالا حداکثر به دو سال تا پنج سال حبس و به جزای نقدی معادل هفت تا ده برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق محکوم می‌شود. همچنین در **ماده ۲۳،** شرایط ضبط وسیله نقلیه مورد استفاده در قاچاق و در **ماده ۲۴،** شرایط مصادره محل نگهداری کالای قاچاق ممنوع، ذکر شده است.

همچنین می‌توان گفت مهم‌ترین ماده سلبی مربوط به قاچاق کالاهای سلامت‌محور، این ماده است:

ماده ۲۷: هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به واردات و صادرات دارو، مکمل‌ها، ملزومات و تجهیزات پزشکی، مواد و فرآورده‌های خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی بدون انجام تشریفات قانونی نماید به مجازات کالاهای قاچاق به شرح زیر محکوم می‌شود. این مجازات مانع از پرداخت دیه و خسارت‌های وارده نیست:

الف - قاچاق مواد و فرآورده‌های دارویی، فرآورده‌های زیستی (بیولوژیک)، مکمل‌ها، ملزومات و تجهیزات پزشکی مشمول مجازات قاچاق کالاهای ممنوع موضوع ماده (۲۲) این قانون می‌باشد.

ب- در صورتی که کالای قاچاق مکشوفه شامل مواد و فرآورده‌های خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی باشد، مرجع رسیدگی‌کننده مکلف است نسبت به استعلام مجوز مصرف انسانی کالاهای مذکور اقدام و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است ظرف ده روز به این استعلام پاسخ دهد.

هرگاه کالای مکشوفه مذکور موفق به اخذ مجوزهای بهداشتی و درمانی در خصوص مصرف انسانی گردد جرم قاچاق مشمول مجازات مندرج در بند (ب) ماده (۱۸) این قانون خواهد شد و در غیر این صورت کالای مکشوفه، کالای تقلبی، فاسد، تاریخ مصرف گذشته و یا مضر به سلامت مردم شناخته شده و مشمول مجازات قاچاق کالاهای ممنوع می‌باشد.

تبصره ۱- ساخت، حمل، نگهداری، عرضه یا فروش محصولات فوق نیز مشمول مجازات‌ها و احکام مقرر در این ماده می‌باشد.

ج-۱-۵) فصل پنجم (قاچاق سازمان‌یافته و حرفه‌ای)

با عنایت به ضرورت تشدید مبارزه با قاچاق سازمان‌یافته، فصلی تحت عنوان مذکور در نظر گرفته شده و تا ۵ سال حبس برای مجازات آن تعیین شده است. همچنین طبق **ماده ۳۰،** چنانچه ارتکاب قاچاق کالا و ارز به‌طور سازمان‌یافته به قصد مقابله با نظام جمهوری اسلامی ایران یا با علم به مؤثر بودن آن انجام و منجر به اخلال گسترده در نظام اقتصادی کشور شود، مشمول مجازات اخلال‌گران در نظام اقتصادی کشور (پیوست ۲)، م‌صوب ۶۹/۹/۱۹ می‌شود و طبق **ماده ۳۱** اگر احراز شود متهم با علم و عمد عواید حاصله را برای تأمین

مالی تروريسم و اقدام عليه امنيت ملی و تقويت گروه‌هاى معاند با نظام اختصاص داده یا هزینه نموده است علاوه بر مجازات‌هاى مندرج در این قانون، به مجازات محارب یا مفسد فی الارض محکوم می‌شود.

چ-۱-۶) فصل ششم (جرائم مرتبط)

در این فصل، مجازات اقداماتی نظیر جعل اسناد (اعم از مرقوم یا دیجیتالی)، ارتکاب قاچاق یا عدم تعقیب متهمین توسط مأموران دولتی در نظر گرفته شده است که به شرح پیوست (۲) قابل رؤیت است.

چ-۱-۷) فصل هفتم (مقررات مربوط به دستگاه‌های کاشف و کشف کالا)

در ماده ۳۶ این فصل، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ گمرک جمهوری اسلامی ایران در محدوده اماکن گمرکی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان به‌عنوان کاشف در امر قاچاق محسوب شده‌اند. همچنین ضابطین نیز در حدود وظایف محوله قانونی خود کاشف محسوب می‌شوند. اهم سایر مواد این فصل به این شرح است:

ماده ۴۲- در صورت دلالت قرائن و امارات قوی بر وجود کالا و یا ارز قاچاق، ضابطین می‌توانند پس از کسب مجوز بازرسی از مرجع قضایی به انبارها و اماکن و مستغلات محل اختفاء یا نگهداری کالا و یا ارز قاچاق وارد شوند و حتی‌المقدور با حضور صاحب محل نسبت به بازرسی محل و کشف قاچاق اقدام نمایند و حسب مورد جهت رسیدگی به مرجع صالح ارجاع دهند.

تبصره ۱- تنظیم صورتجلسه بازرسی محل با ذکر جزئیات امر مانند ساعت بازرسی، افراد حاضر و مشخصات کالا و یا ارز قاچاق مکشوفه الزامی است.

تبصره ۲- بازرسی از اماکن عمومی، نیازی به مجوز موضوع این ماده ندارد.

ماده ۴۳- در پرونده‌هایی که صاحب کالا و ارز قاچاق شناسایی نشده و یا متواری است، ضابطین موظفند با أخذ دستور از مرجع ذیصلاح و با همکاری تمامی نهاد‌های ذیربط، بلافاصله به شناسایی مالک اقدام کنند و در صورت عدم حصول نتیجه ظرف یک ماه از تاریخ و صول پرونده به مراجع ذیصلاح، مرجع رسیدگی صالح باید به صورت غیابی رسیدگی و مطابق مقررات این قانون رأی مقتضی را صادر نماید.

تبصره ۱- در رسیدگی غیابی به پرونده‌های قاچاق مکشوفه بلاصاحب، صاحب متواری و یا مجهول‌المالک، ضبط کالای قاچاق مکشوفه مانع رسیدگی به جرایم مالک کالا نیست.

تبصره ۲- در صورتی که کالای قاچاق مکشوفه بلاصاحب، صاحب متواری و یا مجهول‌المالک باشد، کالای مزبور عیناً به ستاد مأذون از سوی ولی فقیه تحویل یا حسب درخواست رسمی نهاد مزبور به فروش رسیده و وجه آن به حساب آن نهاد واریز می‌شود.

چ-۱-۸) فصل هشتم (مراجع صالح رسیدگی به جرم قاچاق)

در این فصل، وظایف مراجع صالح رسیدگی کننده به جرم قاچاق تعیین شده است که ماده ۴۷ آن به این شرح است:

ماده ۴۷- شعبه رسیدگی کننده ضمن ارسال رونوشتی از مدارک پرونده به گمرک یا سایر سازمان‌های مأمور وصول درآمدهای دولت حسب مورد، در مورد تعیین ارزش کالا و یا ارز مکشوفه و بررسی اسناد ابرازی برای احراز جرم قاچاق استعلام می‌نماید. همچنین وقت رسیدگی به سازمان‌های مذکور و متهم ابلاغ می‌گردد. سازمان مأمور وصول درآمدهای دولت موظف است ظرف ۱۰ روز از تاریخ دریافت استعلام، پاسخ آن را ارسال و نماینده حقوقی خود را برای حضور در جلسه رسیدگی معرفی نماید. تشکیل جلسه رسیدگی منوط به حضور نماینده مذکور نیست.

چ-۱-۹) فصل نهم (اموال ناشی از قاچاق)

این فصل برای تعیین تکلیف کشفیات کالا و ارز قاچاق تدوین شده و اهم آن به این شرح است:

ماده ۵۳- دستگاه‌های کاشف و ضابطین موظفند کالاهاى قاچاق مکشوفه و کلیه اموال منقول و غیرمنقول و وسایل نقلیه اعم از زمینی، دریایی و هوایی را که در اجرای این قانون، توقیف می‌شوند، به استثنای کالای ممنوع و وسایل نقلیه موضوع ماده (۵۶) این قانون، همراه با رونوشت صورتجلسه کشف و توقیف و تشخیص اولیه ارزش کالا، بلافاصله پس از کشف، تحویل سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی نمایند. این سازمان اقدام به نگهداری کالا نموده و فروش کالای قاچاق منوط به صدور رأی قطعی است.

تبصره ۲- سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی موظف است در مورد کالاهاى سریع‌الفساد، سریع‌الاشتعال، احشام و طیور و یا کالاهایی که مرور زمان سبب ایجاد تغییرات کمی و کیفی در آنها می‌شود، پس از أخذ مجوز فروش از مرجع رسیدگی کننده، بلافاصله کالا را براساس مقررات مربوط به فروش برساند.

ماده ۵۴- در موارد صدور رأی قطعی براءت متهم و حکم به استرداد کالا، صاحب کالا در صورت وجود عین، مستحق دریافت آن و در غیر این صورت حسب مورد مستحق دریافت مثل یا بهای کالا به قیمت روز فروش بوده و در صورتی که فروش شرعاً یا قانوناً جایز نبوده، درخصوص پرداخت قیمت، مستحق قیمت یوم‌الاداء می‌باشد. حکم این ماده شامل کالاهایی که فروش آنها قانوناً جایز نیست، نمی‌گردد.

مواد ۵۵ و ۵۶ و آیین نامه آن - فروش کالای قاچاق منوط به رعایت کلیه ضوابط قانونی از جمله ضوابط فنی، ایمنی، بهداشتی و قرنطینه‌ای است. در صورتی که فروش کالا مطابق ضوابط فوق بلامانع باشد و به تولید و تجارت قانونی و نیاز واقعی بازار لطمه وارد نکند، پس از اخذ مجوز از مراجع ذیربط و نصب رمزینه موضوع ماده (۱۳) این قانون، توسط سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی فروخته می‌شود.

صدور یا معدوم کردن کالاهاى قاچاق مکشوفه که فاقد ضوابط فنی، ایمنی، بهداشتی و قرنطینه‌ای است و کالاهاى قاچاق ممنوع و همچنین آن بخش از کالاهاى موضوع ماده (۵۴) که فروش آن در کشور به تولید داخلی و تجارت قانونی لطمه می‌زند برابر آیین نامه‌ای است که توسط ستاد تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران رسیده است (پیوست ۲).

چ-۱-۱۰) فصل دهم (مقررات عمومی)

در پایان، سایر مقررات مربوطه تحت عنوان مقررات عمومی نیز در فصل دهم، جانمایی شده که به شرح پیوست (۲) قابل ملاحظه است. آخرین مصوبه مربوط به قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در خصوص کالاهاى سلامت محور، در جلسه ۱۲۴ اعضای اصلی ستاد تصویب شد که در بخش‌های چ-۲ و چ-۳ به بررسی ابعاد آن می‌پردازیم.

چ-۲) ضوابط اختصاصی اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی موضوع ماده ۲ دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

با الحاق تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، دولت موظف به تدوین دستورالعمل این تبصره شد و نهایتاً پس از تصویب دستورالعمل توسط هیأت وزیران در سال ۹۵ و اصلاح آن در سال ۹۷، مقرر شد مصادیق کالاهاى موضوع قاچاق و سایر ضوابط اختصاصی هر کالا به پیشنهاد دستگاه مربوطه و تأیید ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز تدوین شود. لذا پس از وصول پیشنهاد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و انجام بیش از ۳۶۰ نفر-ساعت کار تخصصی طی ۲ سال در مجموعه ستاد و دستگاه‌های عضو، ضوابط خرید، فروش، حمل و نگهداری اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی موضوع ماده ۲ دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مشتمل بر ۵ فصل و ۳۱ ماده، در جلسه ۱۲۴ اعضای اصلی ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز مطرح و با تأیید رییس جمهور، در تاریخ ۹۸/۰۳/۰۸ ابلاغ شد. هرگونه تخطی از ضوابط دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ فوق‌الذکر، مشمول مجازات مقرر در ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز خواهد بود (جریمه نقدی تا ۴ برابر ارزش کالا). همچنین ضوابط دیگری نیز برای دام زنده، نهاده‌ها و کالاهاى اساسی و محصولات دخانی و کالاهاى تبلیغی دخانی تصویب و ابلاغ شده است که از تشریح آن موضوع این بسته آموزشی نیست. فرایند تصویب و ابلاغ ضوابط مذکور طبق نمودار زیر قابل ارائه است:

نمودار ۱- فرایند تدوین ضوابط دستورالعمل تبصره ۴ (ماده ۱۸) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

الحاق تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون (سال ۹۴) ممنوعیت خرید، فروش، حمل یا نگهداری کالاهاى موضوع قاچاق خارج از ضوابط تعیینی دولت (تدوین دستورالعمل توسط دولت)

با هدف جلوگیری از قاچاق خروجی

اصلاح دستورالعمل (سال ۹۷) (حذف عبارت به قصد خروج)

ابلاغ دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ توسط هیأت وزیران (سال ۹۵)

متن نهایی دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون:

ماده (۱) تعریف کالای موضوع قاچاق: کالای تولید داخل یا وارداتی که به صورت تجاری برخلاف ضوابط تعیینی دولت، خرید، فروش، حمل یا نگهداری شود

ماده (۲) تعیین مصادیق کالاهاى موضوع قاچاق و سایر ضوابط اختصاصی هر کالا به پیشنهاد دستگاه مربوط و تأیید ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز

تعیین ضوابط:

محصولات دخانی و کالاهاى تبلیغی دخانی

نهاده‌ها و کالاهاى اساسی

دام زنده

اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی

بر اساس این ضوابط، تمامی عملیات خرید، فروش، حمل و نگهداری دارو و مواد اولیه دارو، مکمل، تجهیزات و ملزومات پزشکی، فرآورده‌های زیستی، شیرخشک و غذاهای ویژه، مشمول ر صد تحت نظام رهگیری و ردیابی کالا قرار می‌گیرند و ایران در زمره معدود کشورهای پیشرو در اجرای نظام رهگیری و ردیابی مدنظر سازمان جهانی بهداشت قرار خواهد گرفت. این ضوابط در قالب فصول ذیل تقسیم‌بندی شده است:

ج-۲-۱) فصل اول - تعاریف:

طبق ماده ۱، تعاریفی از جمله سامانه رهگیری و کنترل اصالت، سامان یکپارچه مدیریت بازرسی، سامانه جامع انبارها و مراکز نگهداری کالا، سامانه برنامه بر خط، کالاهای مشمول ضوابط، اعضای زنجیره تأمین، مراکز نگهداری کالا، شناسه ردیابی و رهگیری، شناسه اصالت، شناسه تجاری، شناسه IRC، شماره سری ساخت و برچسب اصالت و سلامت ارائه شده است که اهم آن به این شرح است:

خ- کالاهای مشمول:

- ۱- دارو و مواد اولیه دارو: شامل اقلام دارویی و مواد اولیه مندرج در فهرست رسمی داروهای ایران و نیز فهرست مواد اولیه مجاز که بر اساس نظام دارویی ملی کشور توسط وزارت بهداشت تدوین و منتشر می‌شوند.
- ۲- مکمل: شامل مکمل‌های موضوع آیین‌نامه ثبت مکمل‌های تغذیه‌ای مصوب وزارت بهداشت.
- ۳- تجهیزات و ملزومات پزشکی: شامل اقلام موضوع آیین‌نامه تجهیزات و ملزومات پزشکی مصوب وزارت بهداشت.
- ۴- فرآورده‌های زیستی (بیولوژیک): شامل سرم، واکسن، خون، پلاسما و فرآورده‌های مشتق از خون و پلاسما، فرآورده‌های نوترکیب و آنتی‌بادی‌های منوکلونال و فرآورده‌های حاصل از بافت، سلول و ژن درمانی.
- ۵- شیرخشک و غذاهای ویژه و مواد اولیه آن: برابر فهرست اعلامی وزارت بهداشت.
- د- اعضای زنجیره تأمین: اعضای زنجیره تأمین کالاهای مشمول اشخاص زیر هستند:
 - ۱- تأمین‌کننده: شخص حقوقی دارای مجوز تولید و یا واردات کالاهای مشمول از وزارت بهداشت است.
 - ۲- توزیع‌کننده: شخص حقوقی دارای پروانه توزیع و پخش کالاهای مشمول از وزارت بهداشت است.
 تبصره- اخذ پروانه توزیع و پخش بهداشتی از سازمان، نافی تکلیف این اشخاص به اخذ سایر مجوزهای قانونی از جمله مجوزهای وزارت صنعت، معدن و تجارت نیست.
- ۳- عرضه‌کننده: شخص حقیقی یا حقوقی دارای پروانه از سوی وزارت بهداشت و اتحادیه‌های صنفی (حسب مورد) است که بعد از دریافت کالای مشمول از توزیع‌کننده آن را به مصرف‌کننده می‌رساند. داروخانه‌ها نیز مشمول این تعریف می‌شوند.
- ر- شناسه ردیابی و رهگیری: شناسه موضوع دستورالعمل نظام ردیابی و رهگیری و کنترل اصالت فرآورده‌های سلامت‌محور که شناسه‌ای اختصاصی و منحصر به فرد به منظور درج یا الصاق بر روی واحد فرآورده براساس استاندارد تعریف شده قانونی است.
- ز- شناسه اصالت: شناسه موضوع دستورالعمل نظام ردیابی و رهگیری و کنترل اصالت فرآورده‌های سلامت‌محور که شناسه‌ای اختصاصی و منحصر به فرد جهت ایجاد امکان کنترل اصالت توسط مصرف‌کننده نهایی است و بر روی هر واحد فرآورده الصاق می‌شود.
- ص- برچسب اصالت: قسمتی مشخص بر روی بسته‌بندی هر واحد فرآورده است که شناسه‌های ردیابی و رهگیری و اصالت و سایر اطلاعات مربوط از جمله شناسه تجاری و سری ساخت حسب مورد بر اساس استاندارد تعریف شده بر روی آن درج یا الصاق می‌شود.

ج-۲-۲) فصل دوم - ضوابط نگهداری و انبارش کالاهای مشمول

طبق این فصل، ضوابط نگهداری و انبارش کالاهای مشمول تدوین شده که اهم آن به این شرح است:

ماده (۲): الزام ثبت محل نگهداری کالا در سامانه

ماده (۳): تطابق موجودی انبار با موجودی ثبت شده در سامانه

ماده (۵): عدم نگهداری کالاهای فاقد برچسب اصالت

ج-۲-۳) فصل سوم - ضوابط حمل کالاهای مشمول

طبق این فصل، ضوابط حمل کالاهای مشمول تدوین شده که اهم آن به این شرح است:

مواد (۶) و (۱۳): بارگیری و تخلیه در محل مراکز نگهداری مجاز کالا

ماده (۷): حمل توسط خودروی مجاز برای کالاهای اعلامی دارای شرایط خاص حمل

ماده (۸): عدم خروج خودرو از مسیر تعیین شده حمل

ماده (۹): ثبت اطلاعات محموله قبل از بارگیری در سامانه و صدور گواهی بهداشتی حمل

ماده (۱۱): اخذ سند حمل بین شهری پس از صدور گواهی بهداشتی

ماده (۱۴): ثبت اطلاعات بلافاصله پس از تخلیه و اخذ گواهی تخلیه در موارد پیش‌بینی شده

ج-۲-۴) فصل چهارم - ضوابط خرید و فروش کالاهای مشمول

طبق این فصل، ضوابط خرید و فروش کالاهای مشمول تدوین شده که اهم آن به این شرح است:

ماده (۱۵) : خرید و فروش از اعضای زنجیره تأمین مجاز

مواد (۱۶) و (۱۷) : ثبت اطلاعات فروش توسط داروخانه

ماده (۱۸) : اخذ مجوز سازمان و مرکز توسعه تجارت الکترونیک برای خرید، فروش یا عرضه فضای مجازی

ماده (۱۹) : پس گرفتن کالا و پرداخت وجه در صورت دریافت پیام استعمال عدم اصالت کالا توسط خریدار

ماده (۲۰) : منوط نمودن پرداخت بیمه، یارانه و بودجه دارویی به ثبت قبلی اطلاعات و استعمال سامانه

مواد (۲۱) و (۲۲) : الزام دستگاه‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و اموال تملیکی به رعایت ضوابط خرید و فروش

ماده (۲۳) : اخذ مجوز برای خرید و فروش داروهای بیمارستانی در داروخانه‌های غیربیمارستانی

ج-۲-۵) فصل پنجم - مقررات عمومی

در این فصل، مقررات عمومی تدوین شده که اهم آن به این شرح است:

ماده (۲۵) : شمولیت مناطق آزاد و ویژه اقتصادی به رعایت ضوابط

ماده (۲۶) : الزام ارسال گزارش بازرسی از طریق سامانه سیمبا

ماده (۲۷) : رتبه‌بندی اعضای زنجیره بر اساس گزارش‌های سامانه توسط سازمان

ماده (۲۸) : ضرورت ایجاد امکان استعمال از سامانه TTAC برای سایر سازمان‌ها

ج-۲-۶) الزامات و تکالیف دستگاه‌ها نسبت به ضوابط ابلاغی:

وزارت‌خانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، صنعت، معدن و تجارت، اطلاعات، راه و شهرسازی، پلیس امنیت اقتصادی، پلیس فتا، سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی، تعزیرات حکومتی، شورای عالی مناطق آزاد تجاری-صنعتی، گمرک، پست و سازمان‌های بیمه‌گزار جمله مخاطبان اصلی این مقررات هستند که نقش و وظایف متناسب با هر دستگاه به این شرح است (نسخه ضوابط پیوست ۳):

۱. تکمیل زیرساخت‌های سامانه‌ها، استعمال و تبادل اطلاعات (سامانه TTAC؛ مراکز نگهداری؛ گواهی بهداشتی؛ سند حمل؛ سامانه بازرسی)
 ۲. آموزش و اطلاع‌رسانی ضوابط و همچنین طرح رهگیری و ردیابی اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی
 ۳. رتبه‌بندی اعضای زنجیره تأمین بر اساس گزارش‌های سامانه توسط سازمان غذا و دارو
 ۴. منوط نمودن هرگونه پرداخت بیمه‌ای، یارانه و بودجه دارویی به ثبت قبلی اطلاعات و استعمال سامانه
 ۵. کشف محموله‌های مظنون به قاچاق با در نظر گرفتن عرف تجاری آن
 ۶. ارسال گزارش بازرسی از طریق سامانه جامع بازرسی
 ۷. الزام دستگاه‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی به رعایت ضوابط خرید و فروش کالاها
 ۸. رسیدگی به پرونده‌ها در زمان مطلوب
- به علاوه، اعضای زنجیره تأمین و توزیع کالاها (اعم از تأمین کنندگان و توزیع کنندگان و عرضه کنندگان و داروخانه‌ها) نیز وظایفی دارند که اعم آن به این شرح است:
۹. ثبت اطلاعات خرید، فروش، حمل و نگهداری اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی
 ۱۰. خرید و فروش از اعضای زنجیره تأمین مجاز
 ۱۱. اخذ مجوزهای لازم برای فعالیت از طریق فضای مجازی
 ۱۲. پس گرفتن کالا و پرداخت وجه در صورت دریافت پیام استعمال عدم اصالت کالا توسط خریدار (سامانه TTAC)
 ۱۳. اخذ مجوز خرید و فروش داروهای بیمارستانی
 ۱۴. مجاز بودن خرید و فروش صرفاً از اعضای زنجیره تأمین (ممنوعیت فروش از طریق فروشگاه‌ها، مطب پزشکان، باشگاه‌های ورزشی، سالن‌های آرایشی و ...)
 ۱۵. الزام داروخانه‌ها به ثبت اطلاعات هنگام فروش کالاهای مشمول (زیرساخت سامانه‌ای و آموزش و اطلاع‌رسانی لازم توسط سازمان غذا و دارو فراهم شود)
 ۱۶. الزام ثبت شناسه ردیابی و رهگیری فرآورده برای فروش اقلام دارویی مشمول نسخه تجویزی، اعم از بستری و سرپایی و نیز فروش مکمل‌ها توسط داروخانه‌ها
 ۱۷. منوط شدن خرید تجاری، فروش و یا عرضه کالاهای مشمول از طریق فضای مجازی به اخذ مجوزهای لازم از سازمان غذا و دارو و مرکز توسعه تجارت الکترونیک

۱۸. مکلف شدن فروشنده به پس گرفتن کالا و عودت وجه به خریدار در شرایط ارسال پاسخ استعلام مبنی بر عدم اصالت کالا توسط سامانه (ضرورت ایجاد مکانیزم ارسال هشدار از طریق سامانه به دفتر بازرسی سازمان غذا و دارو و پیگیری از سوی سازمان)
۱۹. منوط شدن پرداخت‌های بیمه‌ای، یارانه‌ها و دریافت بودجه‌های دارویی به ثبت قبلی اطلاعات فروش در «سامانه رهگیری و کنترل اصالت» و استعلام اصالت «شناسه ردیابی و رهگیری» در این سامانه
۲۰. منوط شدن خرید کالاهای مشمول توسط دستگاه‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی به دریافت تأییدیه اصالت از «سامانه رهگیری و کنترل اصالت» است.

۲۱. منوط شدن خرید کالاهای مشمول از سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی به اجرای این ضوابط
۲۲. ممنوعیت خرید و فروش داروهای بیمارستانی در داروخانه‌های غیر بیمارستانی جز با مجوز سازمان و یا دانشگاه علوم پزشکی لازم به ذکر است فعل قاچاق تفاوت ظریفی با تخلف از ضوابط مذکور دارد، در این خصوص همانگونه که پیش از این ذکر شد، در صورت احراز فعل قاچاق اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی، مجازات مطابق ماده ۲۷ قانون (جریمه نقدی تا ۱۰ برابر ارزش کالا و حبس تا ۵ سال) لحاظ می‌شود لیکن مجازات‌های موضوع این ضوابط، مربوط به ماده ۱۸ قانون (جریمه نقدی تا ۴ برابر ارزش کالا) است.

ج-۳) بازرسی و آخرین ویرایش صورتجلسه کشف و دستورالعمل بازرسی از خودروها:

با توجه به تخصصی بودن شناسایی کالاهای سلامت محور، تشکیل منظم گشت مشترک شامل نمایندگان وزارت بهداشت، نیروی انتظامی، سازمان تعزیرات حکومتی، وزارت صمت و نمایندگان صنوف مرتبط، با اولویت بازرسی از مراکز نگهداری کالاها، شبکه توزیع و سطح عرضه می‌تواند منجر به بهبود وضعیت بازرسی و کشفیات این حوزه شود. در این خصوص آخرین نسخه صورتجلسه کشف و دستورالعمل بازرسی از خودروها مصوب جلسه ۱۲۴ اعضای اصلی ستاد به پیوست ۴ و ۵ لوح فشرده، قابل ملاحظه و بهره‌برداری است.

ح) تفاوت‌های کالاهای اصل، تقلبی و قاچاق روش‌های تشخیص کالاهای اصل:

کالای سلامت محور مجاز، اعم از تولید داخل یا وارداتی، آن کالایی است که مجوز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برای تولید/ واردات و عرضه در داخل کشور دریافت نموده است. به علاوه برای کالاهای وارداتی، اخذ مجوزها و انجام تشریفات ورود کالاها به کشور ضروری است. همچنین با توجه به حساسیت سلامت این کالاها، اختصاص یارانه و سایر ملاحظات، توزیع و عرضه برخی از این کالاها در چارچوب شبکه تعریف شده قابل انجام است. طبق این تعاریف، برخی مصادیق اقتصاد پنهان یا اقتصاد غیر رسمی این گروه کالایی شامل تقلب، قاچاق، عرضه خارج از شبکه، انحراف یارانه یا ارز تخصیصی و یا ترکیب این موارد می‌شود. لازم به ذکر است مطابق تعاریف ارائه شده قاچاق کالا، تنها یکی از مصادیق اقتصاد غیر رسمی بوده و وجوه تمایزی با سایر مصادیق دارد.

کالای تقلبی یا جعلی، به قرار دادن نسخه بدل یا کپی یک محصول، به جای محصول اصلی، به قصد فریب مشتری گفته می‌شود. در حوزه بازرگانی، محصولات تقلبی به کپی جعلی از محصول واقعی اطلاق می‌گردد، که فرایند تولید آن، با هدف کسب سود، از طریق فروش کالاهای تقلبی انجام می‌شود. تولید یا واردات قانونی فقط در مورد محصولات اصلی موضوعیت دارد و در واقع مجوز قانونی برای تولید یا واردات محصولات تقلبی سلامت محور ارائه نمی‌شود. همچنین با توجه به آن که چهارچوب خاص توزیع و یا اختصاص یارانه برای کالاهای اصل انجام می‌شود، عرضه خارج از شبکه یک کالا نیز فقط در مورد محصولات اصلی موضوعیت دارد و اگر کالای تقلبی در زنجیره عرضه کالاهای سلامت محور یافت شود مشمول جعل و تقلب است. از سوی دیگر، ممکن است یارانه یا ارز تخصیصی برای واردات یا تأمین و مصرف کالای لیکن فعل قاچاق می‌تواند در هر دو مورد محصول تقلبی و یا اصلی رخ دهد. خلاصه این موارد در چهارچوب زیر ارائه شده است.

جدول ۲- تفاوت محصول تقلبی، اصلی، عرضه خارج از شبکه و قاچاق

تولید یا واردات قانونی	عرضه خارج از شبکه	انحراف یارانه یا ارز تخصیصی	قاچاق کالا
موضوعیت ندارد	موضوعیت ندارد	موضوعیت دارد	موضوعیت دارد
موضوعیت دارد	موضوعیت دارد	موضوعیت دارد	موضوعیت دارد

در ادامه، روش‌های اصلی تشخیص کالاهای اصیل از کالاهای غیرمجاز ذکر شده است.

ح-۱-۱) فهرست رسمی دارویی کشور:

بر اساس بند "پ" ماده ۷۲ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، فهرست رسمی دارویی ایران بر اساس نظام دارویی ملی کشور توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی حداکثر هر سه ماه یکبار تدوین و منتشر می‌شود. تجویز داروهای خارج از فهرست یادشده، تخلف محسوب شده و متخلف با توجه به شدت و ضعف عمل ارتكابی و تعدد و تکرار آن، حسب مورد به مجازات‌های مندرج در تبصره (۱) ماده (۲۸) قانون سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۰۸/۱۶ محکوم می‌شود.

آخرین ویرایش فایل اکسل این فهرست بر روی سایت سازمان غذا و دارو، به نشانی <https://www.fda.gov.ir> قرار دارد (پیوست ۶) و در حال حاضر بالغ بر ۳۳۰۰ قلم دارو و مکمل را شامل می شود. همچنین اگر متخصصین امر، بنا به دلایل کارشناسی متقن، درخواست افزوده شدن داروی جدیدی به فهرست مذکور داشته باشند، می توانند نسبت به تکمیل فرم ارزیابی دارو برای درخواست ورود مولکول جدید به فهرست داروهای ایران (موجود در سایت سازمان غذا و دارو) اقدام نمایند. ضمناً قابلیت جستجوی داروهای مجاز قابل عرضه در داروخانه‌ها از طریق نشانی <http://irc.fda.gov.ir/nfi> وجود دارد که قیمت هر دارو نیز در آن درج شده است. داروهای سقط جنین، فرآورده‌های جنسی، فرآورده‌های دوپینگ و مخدر (تحت کنترل) بیشتر مشمول قاچاق و اغلب مشمول جعل، تقلب و قاچاق به طور همزمان هستند.

به طور قطع، هرگونه دارو یا مکمل خارج از فهرست مذکور مسلماً قاچاق و یا تقلبی است و البته این روش تشخیص، بیشتر برای نسخ پزشکی است که نشان می دهد پزشک مربوطه نسبت به تجویز در چهارچوب فهرست رسمی اقدام نموده یا از ضوابط مذکور تخلف نموده است. لازم به ذکر است داروهای داخل فهرست رسمی دارویی نیز توسط سودجویان مورد تقلب و یا قاچاق قرار می گیرند که مستلزم بررسی‌های بعدی است. همچنین این روش فقط برای دارو و مکمل موضوعیت دارد و در خصوص فرآورده‌های طبیعی و سنتی نیز سازمان غذا و دارو در حال تدوین فهرست مربوطه است. البته برای تشخیص محصولات سلامت محور روش‌های دیگری نیز مورد نیاز است که در ادامه به آن‌ها اشاره می شود. لازم به ذکر است فروش و تبلیغ هرگونه دارو و مکمل در فضای مجازی ممنوع بوده و تخلفات مستلزم گزارش از طریق سامانه تلفنی ۱۹۰ است.

ح-۱-۲) پروانه ساخت و پروانه بهداشتی واردات:

پروانه ساخت هر محصول غذایی و آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی در واقع اجازه ساخت آن محصول است و پس از بررسی مواد متشکله و اطمینان از سلامت آن برای مصرف جامعه، از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با دانشگاه‌های علوم پزشکی مربوطه به کارخانه تولیدکننده داخل کشور، داده می شود. در صورتی که محصول فاقد پروانه ساخت باشد، غیرمجاز است. شماره این پروانه باید روی برچسب محصول قید شود. اطلاعات روی محصول شامل نام و نوع محصول، شماره پروانه ساخت محصول، تاریخ تولید، انقضاء و سری ساخت، حجم یا وزن فرآورده، نام و نشانی کارخانه، مواد متشکله، شرایط نگهداری، ساخت کشور: ایران، است.

پروانه بهداشتی واردات: پروانه بهداشتی ورود، مجوز ورود هر محصول غذایی، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی وارداتی به داخل کشور، بعد از بررسی محصول و مدارک ارائه شده توسط شرکت واردکننده از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است. لذا تمامی محصولات خارجی فاقد این پروانه به عنوان کالای قاچاق و تقلبی محسوب می شود. محصولات فاقد این پروانه به طور قطع تقلبی و یا قاچاق هستند. البته شماره این پروانه قابل جعل و تقلب است و مرتکب این جرم مشمول مجازات جعل اسناد رسمی خواهد شد. لذا وجود آن به تنهایی گویای اصالت کالا نیست و اطمینان از این موضوع مستلزم بررسی‌های بعدی است. لازم به ذکر است پروانه بهداشتی از طریق سامانه استعلام پروانه‌های بهداشتی سازمان غذا و دارو به نشانی <http://www.fdacrm.ir> قابل استعلام است.

ح-۱-۳) طرح رهگیری، ردیابی و کنترل اصالت کالاهای سلامت محور و سامانه موسوم به TTAC:

بر اساس بند پ ماده ۷ قانون احکام دائمی توسعه، سازمان غذا و دارو هرگونه واردات تجاری، ذخیره‌سازی، توزیع، عرضه و فروش کالاهای دارویی، واکسن، مواد زیستی (بیولوژیک)، طبیعی و سنتی، مکملهای تغذیه‌ای، آرایشی، بهداشتی، غذایی و ملزومات و تجهیزات پزشکی که در سامانه رهگیری و کنترل اصالت طبق ضوابطی که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اعلام میکند، ثبت نشده باشد جرم محسوب میشود و با مجرم مطابق قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز برخورد می شود. همچنین طبق مواد ۵، ۶ و ۱۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و آیین‌نامه‌های مربوطه، در راستای شفاف‌سازی گردش کالاها، ایجاد قابلیت رهگیری تمامی محصولات سلامت محور اعم از تولید داخل و وارداتی الزامی است.

بر اساس ضوابط ابلاغی، دستورالعمل نظام رهگیری و ردیابی کالاهای سلامت محور و دستورالعمل رسیدگی به تخلفات آن (پیوست ۷) مقرر است بر روی تمامی کالاهای سلامت محور اعم از تولید داخل یا وارداتی، برچسب رهگیری و ردیابی کالاهای سلامت محور الصاق شود. در این خصوص، لازم است خریدار برای اطمینان از اصالت فرآورده اقدامات ذیل را انجام دهد:

۱- کنترل و اطمینان از ظاهر برچسب که می بایست مطابق شکل روبه‌رو باشد

۲- کنترل شماره پیامکی ۲۰۰۰۸۸۲۲ مندرج بر روی برچسب

۳- استعلام کد محصول و کنترل پاسخ به یکی از روش‌های ذیل:

الف) نصب رایگان نرم افزار TTAC از طریق سایت به نشانی www.ttac.ir و استعلام بارکد دو بعدی گوشه چپ بالای برچسب

ب) استعلام UID (شناسه رهگیری) موجود بر روی محصول از طریق سایت به نشانی www.ttac.ir

پ) خراش دادن برچسب ۱۶ رقمی گوشه سمت راست پایین برچسب و استعلام از طریق ارسال پیامک حاوی این کد به سرشماره ۲۰۰۰۸۸۲۲

۴- کنترل پاسخ استعمال و اصله مبنی بر «اصالت فرآورده مورد تأیید است» - سایر پاسخها نشان دهنده عدم اطمینان از اصالت و سلامت فرآورده است و فروشنده می بایست کالا را از خریدار تحویل و در صورت تبادل مالی، وجه مربوطه را عودت نماید.

در حال حاضر برای تمامی محصولات وارداتی دارو، مکمل، آرایشی و بهداشتی و فرآورده های غذایی و آشامیدنی و برخی داروهای تولید داخل قابلیت استعمال مذکور فراهم شده است. لازم به ذکر است در خصوص محصولاتی که قابلیت استعمال برای آنها فراهم شده است، اگر برچسب اصالت و سلامت بر روی محصول الصاق نشده باشد، آن محصول قاچاق و یا تقلبی است. همچنین با توجه به آن که ظاهر برچسب قابل جعل است و با متخلفین مطابق قوانین و مقررات مربوط به جعل اسناد رسمی برخورد می شود، لذا وجود برچسب بر روی کالا به معنای اصالت آن نیست بلکه ضروری است اقدامات کنترلی مذکور و استعمال از سامانه انجام شود.

GTN	شماره تجاری فرآورده
UID	شناسه رهگیری
LOT	سری ساخت محصول
EXP	تاریخ انقضاء

Web: www.ttac.ir
Tel: 021-6185
SMS: 20008822

چهار رقم اول	چهار رقم دوم
چهار رقم سوم	چهار رقم چهارم

البته دامنه طرح رهگیری و ردیابی کالاهاى سلامت محور گسترده تر از صرف استعمال برچسب بوده و شامل الزامات ثبت شرکت، مسؤول فنی، انبارها، فرآورده، استعمال بیمه است و در نهایت قابلیت رصد زنجیره تأمین، انبارش، توزیع، عرضه و فروش کالاهاى سلامت محور فراهم خواهد شد.

پاسخهای ارائه شده توسط سامانه های مختلف :

پس از انطباق اطلاعات ارائه شده با فرآورده، متناسب با پاسخ های ارائه شده نسبت به اصالت فرآورده در اختیار اطمینان حاصل فرمائید.

<p>اصالت فرآورده قبلاً کنترل شده است RECHECKED</p> <p>شناسه اصالت فرآورده قبلاً کنترل شده است در صورتیکه برای اولین بار پس از خراشیدن برچسب و کنترل آن با این پیام مواجه شدید معنای آن، تقلبی بودن برچسب و فرآورده بوده و در غیر اینصورت احتمالاً قبلاً شخص دیگری توسط سامانه و یا دستگاه دیگری نسبت به کنترل اصالت آن اقدام نموده است.</p>	<p>اصالت فرآورده قبلاً کنترل شده است DOUBLE CHECKED</p> <p>اصالت فرآورده قبلاً کنترل شده است در صورتیکه برای اولین بار پس از خراشیدن برچسب و کنترل آن با این پیام مواجه شدید معنای آن، تقلبی بودن برچسب و فرآورده بوده و در غیر اینصورت احتمالاً قبلاً شخص دیگری توسط همان سامانه و یا دستگاه در اختیار شما نسبت به کنترل اصالت آن اقدام نموده است.</p>	<p>اصالت فرآورده مورد تأیید است ORIGINAL</p> <p>تائید اصالت فرآورده در صورتی که مشخصات شناسنامه ای ارائه شده فرآورده شامل: نام، شماره سری ساخت/شماره بچ، تاریخ انقضاء، تاریخ تولید، عکس و غیره با مشخصات فرآورده مورد کنترل منطبق باشد، اصالت آن قابل تائید است.</p>
<p>فرآورده مورد نظر برگشتی است RECALL</p> <p>اعلام دستور عدم مصرف و جمع آوری فرآورده</p>	<p>فرآورده تقلبی است COUNTERFEIT</p> <p>اشتباه در ورود کد یا عدم اصالت فرآورده</p>	<p>تاریخ مصرف فرآورده منقضی شده است EXPIRED</p> <p>اعلام پایان تاریخ مصرف فرآورده</p>

در صورت مواجه شدن با پیغام های فوق (بجز تائید اصالت محصول) پیگیری فرمایید

www.ttac.ir

ح-۱-۴) نشان‌های تجاری (برندهای) قاچاق قطعی:

با عنایت به فراوانی محصولات قاچاق برخی نشان‌های تجاری که توسط دستگاه‌های کشف شناسایی شده است، به تناوب فهرست برندهای قاچاق قطعی محصولات سلامت محور با نظر سازمان غذا و دارو، از طریق ستاد اعلام می‌شود. برندهای قاچاق قطعی نیازمند بررسی تکمیلی نبوده و دستگاه کشف به قید فوریت می‌بایست نسبت به تشکیل پرونده اقدام نماید.

در این خصوص علاوه بر آن که تمامی دارو و مکمل‌های خارج از فهرست رسمی کشور، محصولات فاقد پروانه بهداشتی و محصولاتی که مشمول الصاق برچسب اصالت شده‌اند لیکن فاقد این برچسب هستند، مصداق قاچاق قطعی هستند (تمامی محصولات وارداتی دارو، مکمل، آرایشی و بهداشتی و فرآورده‌های غذایی و آشامیدنی). به علاوه، فهرست ۱۸۳ نشان تجاری قاچاق قطعی آرایشی، بهداشتی، خوراکی و آشامیدنی توسط ستاد اعلام شده است که در پیوست ۸ قابل بهره‌برداری است.

خ) جمع‌بندی و پیشنهادهای آینده پیشگیری و مبارزه با قاچاق سلامت محور:

در نهایت ذکر این نکته ضروری است که در خصوص محصولات سلامت محور که آحاد جامعه به شکل متناوب با آن سر و کار دارند، کافی است آگاهی لازم در عموم جامعه ایجاد و واقعا نسبت به موضوع حساس شوند و از مخاطرات کالاهاى قاچاق سلامت محور مطلع شوند. چنانچه این امر به درستی تحقق یابد، با حذف تقاضای این محصولات، ضمن حفظ سلامت و بهداشت عمومی جامعه و جلوگیری از تحمیل هزینه‌های ثانویه بر حوزه درمان، از قاچاق این محصولات نیز جلوگیری خواهد شد.

هر یک از مصادیق مضرات قاچاق این کالاها، به تنهایی کافی است تا متوجه حساسیت موضوع باشیم. خداوند متعال در آیه ۵ سوره مائده می‌فرماید: «هر کس جان از سانی را بگیرد گویا جان تمام بشریت را گرفته و هر کس جان از سانی را نجات دهد گویا جان تمام از سانی را نجات داده است». لذا سوداگرانی که با هدف سود بیشتر به دنبال قاچاق محصولات هستند که با جان و سلامت آحاد جامعه سر و کار دارد قدم به وادی پرخطری گذاشته‌اند. از سوی دیگر لحظه تلاش بیشتر در پیش‌گیری و مقابله با قاچاق کالاهاى سلامت محور می‌تواند منجر به نجات جان افراد جامعه شود و مبارزه با قاچاق این گروه کالایی جزو اولویتهای ستاد بوده و هست؛ لذا تلاش کلیه نهادها و افرادی که در پیش‌گیری و مبارزه با قاچاق این گروه کالایی فعالیت مناسب دارند، ستودنی بوده و سهل‌انگاری و عدم اهتمام در رسیدگی به این موضوع نابخشودنی است. مطابق آنچه گذشت با توجه به بررسی‌های انجام شده نیازمندی‌های زیر در حوزه تجارت، تولید، پایش مصرف و پیش‌گیری و مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت محور احصا شده که ضروری است هر یک از ذی‌نفعان اعم از دستگاه‌های مرتبط، تولیدکنندگان، بازرگانان و عموم جامعه به‌عنوان مصرف‌کننده نهایی، نقش خود را در راستای کاهش همه‌جانبه قاچاق این گروه کالایی و آسیب‌ها و مخاطرات ناشی از آن ایفا نمایند. در جدول (۳)، خلاصه ضرورت‌ها و نقش ذی‌نفعان و مسئولین مرتبط در پیش‌گیری و مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت محور ارائه شده است.

جدول (۳) - ضرورت‌های آینده توزیع، تولید، صادرات، واردات، مصرف و پیش‌گیری و مبارزه با قاچاق کالاهاى سلامت محور

ارزیابی کیفی	متولی	دارو و مکمل	تجهیزات و ملزومات پزشکی	آرایشی	بهداشتی و سلولزی	خوراکی و آشامیدنی
آمار	سازمان غذا و دارو، وزارت صمت، مرکز آمار ایران، اعضای زنجیره تأمین	نیازمند تفکیک و افزایش شفافیت	نیازمند تفکیک (دستگاه‌ها، مصرفی، آزمایشگاهی و ...) و افزایش شفافیت	نیازمند تفکیک و افزایش شفافیت	نیازمند تفکیک و افزایش شفافیت	نیازمند احصاء آمار و اطلاعات شفاف
الگوی مصرف	عموم دستگاه‌ها، وزارت بهداشت، صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد، آموزش و پرورش، رسانه‌ها و آحاد جامعه	نیازمند کاهش	نیازمند توجه ویژه به موضوع عفونت‌های بیمارستانی ناشی از مصرف کالای قاچاق و تقلبی - نظارت بر مراکز درمانی	نیازمند کاهش	نیازمند اصلاح الگوی مصرف	نیازمند توزیع و دسترسی مناسب
توزیع	سازمان غذا و دارو، وزارت صمت، اتاق اصناف، توزیع‌کنندگان	نیازمند بهبود توزیع و دسترسی مناسب	نیازمند بهبود توزیع و دسترسی مناسب - بهبود نظارت بر نظام توزیع	نیازمند بهبود وضعیت نظام توزیع و قیمت‌گذاری	نیازمند بهبود وضعیت نظام توزیع و قیمت‌گذاری	نیازمند بهبود نظام توزیع و قیمت‌گذاری

ارزیابی کیفی	متولی	دارو و مکمل	تجهیزات و ملزومات پزشکی	آرایشی	بهداشتی و سلولزی	خوراکی و آشامیدنی
تولید	سازمان غذا و دارو، وزارت صمت، اتاق اصناف، تولیدکنندگان	نیازمند افزایش تولید محصول نهایی و مواد اولیه (کاهش واردات مواد اولیه)	نیازمند افزایش	نیازمند افزایش	نیازمند افزایش	نیازمند افزایش
صادرات	سازمان غذا و دارو، وزارت صمت، اتاق بازرگانی، تولیدکنندگان	نیازمند افزایش و حضور فعال در بازارهای منطقه	نیازمند افزایش	نیازمند افزایش	نیازمند افزایش	نیازمند افزایش
واردات قانونی	سازمان غذا و دارو، وزارت صمت، اتاق بازرگانی، واردکنندگان	نیازمند اولویت سنجی و کاهش	نیازمند بهبود وضعیت واردکنندگان قانونی	نیازمند اولویت سنجی	نیازمند اولویت سنجی	نیازمند اولویت سنجی
تمرکز مبارزه با قاچاق	ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، سازمان غذا و دارو، وزارتخانه‌های اطلاعات، راه و شهرسازی، پلیس امنیت اقتصادی، پلیس فتا، سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی، تعزیرات حکومتی، شورای عالی مناطق آزاد تجاری-صنعتی، گمرک، پست و سازمان‌های بیمه گر، اتاق بازرگانی، اتاق اصناف، صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد، آموزش و پرورش، رسانه‌های جمعی و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط	جلوگیری از قاچاق خروجی (و ورودی) پیشگیری از کمبود احتمالی در بازار اجرای ضوابط تبصره ۴ ماده ۱۸ اقدام دارویی و تجهیزات پزشکی تکمیل سامانه TTAC و طرح رهگیری و ردیابی دارو در سراسر زنجیره تأمین، انبارش، توزیع و مصرف	جلوگیری از قاچاق خروجی (و ورودی) اجرای ضوابط تبصره ۴ ماده ۱۸ اقدام دارویی و تجهیزات پزشکی تکمیل سامانه TTAC و طرح رهگیری و ردیابی تجهیزات و ملزومات پزشکی در سراسر زنجیره تأمین، انبارش، توزیع و مصرف	جلوگیری از قاچاق ورودی پیشگیری از کمبود در بازار تکمیل سامانه TTAC و طرح رهگیری و ردیابی لوازم آرایشی و بهداشتی	جلوگیری از قاچاق خروجی پیشگیری از کمبود در بازار تکمیل سامانه TTAC و طرح رهگیری و ردیابی لوازم آرایشی و بهداشتی	جلوگیری از قاچاق خروجی پیشگیری از کمبود در بازار تکمیل سامانه TTAC و طرح رهگیری و ردیابی فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی

د- پیوست‌ها (در قالب لوح فشرده):

پیوست ۱- برنامه جامع پیشگیری و تشدید مبارزه با قاچاق کالاهای سلامت محور

پیوست ۲- اسناد بالادستی و قوانین مرتبط (و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز به انضمام آیین‌نامه‌ها)

پیوست ۳- ضوابط اختصاصی اقدام دارویی و تجهیزات پزشکی موضوع ماده ۲ دستورالعمل تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

پیوست ۴- صورت جلسه کشف

پیوست ۵- دستورالعمل بازرسی از خودروها

پیوست ۶- فهرست رسمی دارویی کشور

پیوست ۷- دستورالعمل نظام رهگیری و ردیابی و دستورالعمل رسیدگی به تخلفات نظام رهگیری و ردیابی

پیوست ۸- نشان‌های تجاری (برندهای) قاچاق قطعی سلامت محور